

FEBRUARI 1983

nummer 8

verschijnt tenminste
6 maal per jaar

MIO

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

In dit nummer vindt U onder meer:

- * OVERHEIDS-PROJEKTEN DOOR BESPARINGEN OP UITKERINGEN GOEDKOOP
- * EEN AANTAL GEVARIEERDE STADSVERNIEUWINGS-BERICHTEN, WAARONDER PROTEST LOS/LOBH/NVH TEGEN 36 MILJOEN EXTRA VOOR WONINGKORPORATIES; VERHOOGING ONDERDEEL RIJKSBIJDRAGE VOOR STADSVERNIEUWING; VERLAGING MAXIMALE VERBETER-PRIJS IN STADSVERNIEUWING, PROTEST TEGEN TE HOGE AANVANGSHUREN, GEREEDKOMEN RAPPORT OVER DEMOCRATISERING LOKALE VOLKSHUISVESTING
- * IN DE REEKS KAMERLEDEN OVER OPBOUWWERK DITMAAL J. KRAAIJEVELT-WOUTERS (CDA); EEN POSITIEVE OPSTELLING MET VINGERWIJZINGEN
- * EEN NIEUW "PERSBUREAU BUITENLANDERS"
- * IN BOXTEL WERD 'S-LANDS EERSTE "EKO"-WERKER BENOEMD
- * ALKMAARSE HUURDERS-OVERKOEPELING KOMT MET NIEUW ONDERZOEKS-RAPPORT: "ONBETAALBAAR VERKLAARD"
- * BIJEENKOMSTEN EN PUBLIKATIES WERKPLAATSEN
- * HANS VAN DER WILK OVER PSYCHIATRISCHE PATIËNTEN IN WIJKEN OF IN INRICHTINGEN
- * VERSLAGEN OVER ENKELE RENOVATIE-PROJEKTEN

Jongeren knappen zelf slooppanden op: blz. 3, Verslag van een renovatie-
 projekt: blz. 3, Werkwinkel in Veenendaal: blz. 7, Kleinkind zoekt opa: blz.
 8, Opbouwwerk positief: blz. 9, Herstructurering landelijke welzijnsorga-
 nisaties: blz. 12, Niessen en Kosto verruilen lege voederbakjes: blz. 13,
 Nimowerkplan '83: blz. 14, Triodosbank: blz. 14, Energiebesparing sociaal
 kulturele akkomodaties in Drenthe: blz. 15, Arobjurisprudentie: blz. 16,
 Waarom persburo buitenlanders?: blz. 17, Verbetering van vooroorlogs
 woningen onmogelijk gemaakt: blz. 18, Huurverhoging onterecht: blz. 19,
 Lobh, NVH en LOS schrijven Kamer over "36 miljoen": blz. 20, Solidri-
 teitswandeling door de Schilderswijk: blz. 20, Democratisering van lo-
 kaal woonbeleid: blz. 21, Rijksbijdragen in de Stadsvernieuwing: blz. 22,
 Uitvinderscentrum houdt spreekuur: blz. 22, Een gang door jaargang
 '82 van "ESB": blz. 23, "Rayon 69" op video: blz. 24, Samenwerkings-
 verbanden plaatselijk opbouwwerk: blz. 25, Werkverband opbouwwerk
 en onderwijsstimulering: blz. 25, Verslag werkbijeenkomst lokale werk-
 gelegenheidsvraagstukken: blz. 26, Eerste info-brochure Limburgs plat-
 form WAO-groepen: blz. 27, Studie naar coöperaties als organisatie-
 instrument: blz. 27, Nieuwsbrieven plaatselijk opbouwwerk: blz. 28,
 Overheidsprojekten door besparingen op uitkeringen goedkoop: blz. 29,
 Vier benaderingen in het opbouwwerk en het vormingswerk: blz. 30,
 Onbetaalbaar verklaard, woonlasten onderzoek in Alkmaar-Noord: blz.
 30, Abva-Kabo-brochure over "gedwongen ontslag": blz. 31, Beleids-
 beïnvloeding, macht en invloed: blz. 32, Een beweging van belang: over
 belangen werklozen: blz. 33, Publikatie "vechten tegen vervreemding":
 blz. 33, Opbouwwerk Heerenveen viert eerste lustrum: blz. 34, Eerste
 eko-werker in Boxtel: blz. 35, Turken haat in Duitsland: blz. 36,
 Kleine info-boekjes over opbouwwerk: blz. 36, Oriëntatie-weekend voor
 zelfbeginners: blz. 37, Cursus kadervorming in opbouwwerk: blz. 37,
 Voortgangsbericht buurtgericht werken: blz. 38, De moeizame weg naar
 een nieuwe geestelijke gezondheidszorg: blz. 39, De bewonerskursus,
 leren in opbouwwerk: blz. 41, Met behoud van uitkering een eigen bedrijf
 starten: blz. 43.

JONGEREN KNAPPEN ZELF SLOOP- PANDEN OP

De eerste door werkloze jongeren opgeknapt sloopwoningen in de Haagse Transvaalwijk zijn ingericht: ze worden bewoond door de jongeren zelf. Het idee om twee vliegen in één klap te slaan, werk en huisvesting, komt voort uit een werkgroep van wijkvertegenwoordigers die mogelijke werkprojecten voor jongeren onderzocht.

De groep werkte vier mogelijkheden uit:

- het opknappen van leegstandswoningen voor werkloze jongeren voor uiteindelijke (tijdelijke) zelfbewoning
- het opzetten van werkprojecten gericht op werkgewenning en basisscholing in nieuwbouw en renovatie in Transvaal Noord
- het opzetten van soortgelijke projecten in de nieuwbouw van de sporthal Transvaal
- het stimuleren en ondersteunen van initiatieven voor alternatieve werkgelegenheid, zoals sleutelwerkplaatsen, kledingwinkels, recyclingprojecten enz.

Voor het eerste initiatief bleek de dienst Volkshuisvesting een gewillig oor te hebben. Wel werd gesteld dat men alleen zaken kon doen met een rechtspersoon, zodat besloten werd de stichting Woon en Werk Transvaalbuurt op te richten.

Voor het geld dat anders maximaal besteed wordt aan het wind- en waterdicht maken van de woningen kunnen de jongeren veel méér doen. Met de dienst volkshuisvesting werd overeengekomen dat de stichting huizen krijgt toegewezen, waar voorgedragen jongeren aan het werk gaan. Het geld komt ter beschikking in de vorm van te bestellen goederen en diensten.

Woon en Werk heeft inmiddels 17 woningen toegewezen gekregen, waarmee zo'n 40-45 mensen onderdak zijn. Verder zijn ze gestart met een klussencollectief van bewoners die onderling doende zijn de huizen te verbeteren.

*Inlichtingen over deze en andere initiatieven bij:
Stichting Woon en Werk,
Paul Krugerlaan 129, Den Haag
tel. 070 - 461706*

VERSLAG VAN EEN RENOVATIE- PROJEKT

In Heemskerk werden de bewoners van twaalf woningen aan de Maerten van Heemskerckstraat voor de keus gesteld: slopen of kopen. Ze deden het laatste en staken hun vakantie en veel vrije tijd in een renovatieproject. De redactie van M.O. vroeg Leon Koopman, één van de bewoners die als bouwcoördinator heeft opgetreden, om verslag te doen van het project.

Het is de eerste maal in de Heemskerkse geschiedenis dat de gemeente aan een dergelijk project haar toestemming en medewerking verleende. Indertijd waren de woningen door het gemeentelijk grondbedrijf aangekocht om te worden gesloopt. Momenteel wordt bezien hoe de woningen zo voordelig mogelijk kunnen worden ingevoegd in de gemeentelijke uitbreidingsplannen.

Er wonen merendeels gezinnen met twee jonge kinderen, er is een gezin met vier. Een woning wordt bewoond door een alleenstaande bejaarde vrouw, en een andere door een bejaard echtpaar. De leeftijd van de middengroep ligt globaal tussen de dertig en vierendertig jaar. Gemiddeld ligt het netto inkomen ruim onder modaal. In de ontwikkeling van het renovatieplan is zoveel mogelijk rekening gehouden met de minst draagkrachtigen. Koop en casco-renovatie kosten per woning iets minder dan 38.000 gulden. (Omdat de inpan-dige veranderingen door een ieder geheel naar eigen inzicht en moge-lijkheden zelf geregeld zouden worden is hiermee in de begroting geen rekening gehouden.)

Een eerste indruk

Uit 1912 stammen de woningen. Op staal gefundeerd, tot 50 cm boven het maaiveld paars-bruine klinkers, daarboven Belgische kalkzanders, de uitsparingen voor ramen en deuren zijn afgebiesd met een zachte rode steen. De buitenmuren zijn steens, de binnenmuren halfsteens-klamp. De kap van de woningen is een mansarde-kap met een Hollandse kruispan. De woningen hebben 1 verdieping. Twee gietijzeren dakramen aan de noordzij, vlak onder de breukgording, en een miniem dakkapelletje op het zuiden zorgden voor daglicht en ventilatie. De aangebouwde keuken was halfsteens, uitgevoerd in dezelfde steen en hetzelfde motief als van de woning, met een plat dak.

Aan de voorzijde een - wat het autoverkeer betreft - vrij rustige straat, achter langgerekte tuinderijen. De achtertuin van de woningen zelf is zo'n 18 meter diep. Vanwege hun bestemming - sloop - is sinds jaar en dag de vrije hand gelaten aan de groei van klandestiene uit-en bijgebouwtjes, merendeels van inferieure kwaliteit. Onderhoud is de laatste twintig jaar niet meer gepleegd; alleen dat wat noodzake-lijk was werd gedaan. De waterleiding was van lood, de elektrische installatie in de meeste huizen versleten. De woningen waren vocht-ig en er was vaak lekkage. Het tochtte er altijd. Deze nadelen wa-ren echter van geringe invloed op het woongenot in de buurt. De onderlinge verstandhouding was goed.

Van 'huur' naar koopwoning

Voor de meeste woningen werd i.p.v. huur een onkostenvergoeding betaald welke varieerde van 26 tot 100 gulden per maand, al naar gelang het tijdstip waarop de 'huurovereenkomst' met de gemeente werd getekend. In deze overeenkomst was onder meer opgenomen dat alle onderhoud voor eigen rekening en risico was, en dat geen aan-spraak op inspraak gemaakt kon worden bij het zoeken naar 'passen-de' vervangende woonruimte bij eventuele sloop.

In 1977 werd de eerste woning - van twee rijtjes van zes - niet meer voor bewoning vrijgegeven; in 1981 de tweede. Deze leegstand, en de groeiende verpaupering van de woningen waren voor de bewoners aanleiding om nogmaals bij de gemeente aan te dringen op herbewo-ning en renovatie.

In het verleden waren renovatie-ideeën steeds afgewezen met als red-den dat 'iedere verbetering c.q. verandering aan de woningen welke het leefcomfort zou verhogen' eventuele sloop zou kunnen vertragen. Nu lag de situatie echter anders. Twee leegstaande woningen, poli-tieke druk, een oplopend financieringstekort bij de gemeente, woning-nood en een sterk gemotiveerde bewonersgroep droegen bij tot een voor beide zijden 'voordelige' oplossing.

In april 1982 werden de bewoners uitgenodigd voor een plenaire ver-gadering op het gemeentehuis. In deze zitting werd de bewoners

vriendelijk te verstaan gegeven dat het voor hen een kwestie was van slopen of kopen. De woningen werden gekocht voor de woningwetkavelprijs. In het raadsbesluit hierover werd o.a. bepaald dat alleen aan de bewoners zelf verkocht zou worden en dat dezen verplicht waren de woningen te renoveren naar een van tevoren door de gemeente goedgekeurd plan. Begin juni 1982 werd mondeling toestemming gegeven om te beginnen met slopen; eind juni waren alle officiële papieren in huis.

De voorbereiding

Vóór de plenaire zitting in april was het nodige voorbereidende werk verricht. Verschillende deskundigen in de woningbouw waren om hun mening gevraagd over de gesteldheid van de woningen en de mogelijkheden van renovatie. Op advies van de gemeenschapsraad in Heemskerk werd het LOS geraadpleegd o.a. over een 'haalbaarheids-onderzoek' en over wat gedaan zou kunnen worden bij eventuele tegenwerking van gemeentezijde. De fractieleiders van de twee grootste politieke partijen in Heemskerk waren bereid gevonden het initiatief in de gemeenteraad van harte te steunen. Verschillende ideële bankinstellingen werden benaderd met een verzoek om goedkope kredietverstrekking (vanwege tijdgebrek leidde dit niet tot resultaten). In de buurt werd druk vergaderd over vormgeving, taakverdeling, centen etc.

Na de plenaire vergadering kreeg het aanbod van de gemeente concreet gestalte in bouwtekeningen, subsidieaanvragen, offertes, stichtingsstatuten, werkschema's, e.d. Voor een verantwoorde hypotheekkeuze werd een financieel deskundige aangetrokken, de bouwtekeningen werden gemaakt door een bouwkundig tekenaar die met renovatiebouw bekend was. In de stichtingsstatuten waren o.m. de maximale kosten, het aantal uren dat per week minimaal aan de gezamenlijke klus moest worden besteed en de verplichting van een ieder om de klus te voltooien, geregeld. De definitieve aanbesteding was gesplitst - een timmerfabriek uit Emmen leverde alle kozijnen, ramen en deuren, een aannemer uit Wormerveer verzorgde de andere bouwmaterialen.

Tussentijds waren nieuwe bewoners voor de twee lege panden gezocht en aan de gemeente voorgesteld, welke hiermee - na enige discussie 'omdat het hun taak zou zijn' - accoord ging. De woning van de alleenstaande bejaarde vrouw werd via haar, aan een electricien verkocht. Huurafspraken, duur van de bewoning e.d. werden op papier gezet en door de gemeente medeondertekend. De woning van het bejaarde echtpaar werd gekocht door hun zoon. Beide kopers namen tevens deel aan de renovatie. Voor een gezin werd met de gemeente overeengekomen dat het kopen van de woning ten hoogste vijf jaar kon worden uitgesteld. Met een groep krakers, die in een van de twee leegstaande panden was getrokken, werd de afspraak gemaakt dat ze na twee weken de woning vrijwillig zouden verlaten - politieel ingrijpen of reacties uit de buurt werden hiermee voorkomen.

De praktische uitvoering

De onderlinge taakverdeling was als volgt geregeld: de metselaar, de loodgieter en de electricien hadden ieder hun werk. De loodgieter en de electricien zorgden bovendien zelf voor hun materialen en de verrekening ervan. De student verzorgde alle indirecte werkzaamheden alsmede een deel van het timmerwerk. De overige acht deden alle voorkomende werkzaamheden.

Veel steun heeft dit project gehad aan enkele vrijwilligers en aan verschillende mensen die tegen een matige vergoeding hun diensten verleenden. De metselaar b.v. werd gedurende de hele bouw bijgestaan door twee andere metselaars - beloning: een feest aan het eind van de rit. Bij het slopen en opruimen was dikwijls een extra kracht aanwezig, in de regel waren er twee timmerlieden aan het werk. Er was iemand voor de pvc.(riolering), iemand voor het koperwerk (waterleiding), een opperman, opruimers enz.

De werksfeer was 'uitstekend'. Er werd veel gelachen en tijdens het werk deden zich weinig interpersoonlijke problemen voor. Wanneer er conflicten dreigden werden die - na vooroverleg met de betreffende personen - op de praatavond - vrijdagavond na 9 uur - in de groep aan de orde gesteld. De angst voor durende burenruzies was enerzijds bij de 'oplossing' van de conflicten een grote steun, anderzijds was dit reden waarom conflicten nooit echt bespreekbaar waren, hetgeen regelmatig aanleiding was tot gepraat achteraf.

De aard van de conflicten lag meestal in de werksfeer en werd vertaald in termen van onvoldoende arbeidsinzet. Een enkele maal ging het om het feit dat de een binnenshuis verder was dan de ander. Het bleef echter beperkt tot incidentele gebeurtenissen. Opmerkelijk is dat ze een positief effect hadden op de werkinzet van een ieder.

De primitieve omstandigheden waarin de gezinnen tijdens de sloop- en bouwperiode verkeerden hebben nauwelijks tot extra spanningen geleid. Pas toen het weer begon om te slaan en het in de woningen erg vochtig werd, veranderde dit. Een ieder die gemist kon worden kreeg daarom toestemming om in de eigen woning aan de gang te gaan. Vanwege het steeds vroeger donker worden en het ontbreken van bouwlampen, werd na enige tijd niet meer 's avonds buiten gewerkt.

Hoe meer men in huis kon doen, hoe moeilijker het was de mensen voor de algemene klus te motiveren.

Nog twee keer is de hele ploeg paraat geweest, nl. toen aan de voorkant de dakkapellen geplaatst moesten worden. Hiervoor is twee keer een weekend doorgewerkt. Eind januari zal alle buitenwerk gedaan zijn. De meesten zijn dan binnen ook min of meer op stel.

De bouwtekening voor de schuurtjes wordt nu gemaakt. De bouw ervan is echter een individuele aangelegenheid, niet iedereen neemt een nieuwe schuur, niet iedereen heeft er tijd voor of zin in.

Tot slot

In dit bestek wil ik nog even ingaan op verschillende punten in de tekst. De stichting was in het leven geroepen om degene die de contacten met de 'buitenwereld' onderhield te vrijwaren van mogelijke financiële en praktische gevolgen. In de statuten was daarom o.m. bepaald dat wanneer de man uit het gezin weg zou vallen de vrouw de financiële en praktische consequenties zou moeten dragen. Dit was voor verschillende mensen reden om de statuten niet te tekenen. De stichting had op deze manier weinig juridische betekenis. De naleving van de regels gaf echter geen problemen en de titel was voordelig omdat sommige zaken direct af fabriek geleverd konden worden. De stemming tijdens de bouw ging uiteraard in ups en downs. Veel aandacht was een manier om de belangrijkste stemmingmakers gunstig te beïnvloeden. Een artikel in de woonkrant van de Telegraaf en twee artikelen in Dagblad Kennemerland (een streekkrant) gevan bekendheid aan het project. Omdat vermoeidheid een steeds belangrijker rol zou gaan spelen, waren deze publicaties wat later in de tijd gepland.

Ook de commentaren van belangstellenden waren opbouwend. De keuze om in de begroting alleen rekening te houden met de kosten voor de cascobouw is achteraf minder gelukkig geweest. Met een kostenbeschrijving van de interne verbouwing had waarschijnlijk voorkomen kunnen worden dat enkele gezinnen tijdelijk - tot aan de subsidieuitkering - in de financiële zorgen zitten. Tenslotte wil ik opmerken dat het feit dat bij deze verbouwing permanent iemand aanwezig was waarop teruggevallen kon worden, iemand die iets kon 'doen' bij intra- of interpersoonlijke problemen, verscheidene mensen tot steun is geweest. Bij soortgelijke projecten lijkt mij daarom een dergelijk figuur aan te bevelen.

*Leon Koopman
Maerten van Heemskerckstraat
124,
1965 GG Heemskerk*

WERKWINKEL IN VEENENDAAL

Veenendaal vormt in het landelijk beeld van malaise, bedrijfssluitingen en bezuinigingen geen uitzondering. Het aantal werklozen nam vorig jaar met 50% toe ten opzichte van het jaar daarvoor. De meeste ontslagen vallen bij de grote en middelgrote bedrijven. Traditioneel in Veenendaal gevestigde industrieën, als de textiel- en sigarenindustrie, dreigen volledig in te storten. De gemeente voert een acquisitiebeleid om nieuwe industrie- en handelsondernemingen naar Veenendaal te halen, maar daar kunnen geen wonderen van verwacht worden. Veel kantoorpanden en percelen blijven leeg.

Wat de initiatiefnemers van Werkwinkel tijdens hun eerste contacten hierover opviel, was dat werklozen in geen enkel verband opkwamen voor zichzelf, zich organiseerden of iets nieuws probeerden. Ook de gemeente nam naast de actieve acquisitie maar weinig initiatieven. Inmiddels is daar in Veenendaal al wel enige verandering in gekomen. De initiatiefgroep zelf heeft, met wisselend succes, geprobeerd om enkele concrete werkprojecten van de grond te krijgen. De gemeente wil twee bedrijfsverzamelgebouwen inrichten, in de hoop dat startende bedrijfjes door een tegemoetkoming in de faciliteiten een beter begin en meer overlevingskansen hebben. Er is daarvoor subsidie gevraagd aan de provincie. Verder is een project Vrijwilligerswerk voor jongere werklozen opgezet, om hen in staat te stellen (onbetaald, maar met behoud van uitkering) ervaring op te doen met werken.

Het voorstel om een Werkwinkel op te richten is nu uitgewerkt, niet zozeer in de verwachting dat hierdoor de werkloosheid wordt opgelost, maar wel als manier om - met inschakeling van de werklozen zelf - het perspectief op een zinvolle invulling van het bestaan weer bereikbaar te maken.

In eerste instantie wordt gedacht aan de ondersteuning van de volgende activiteiten:

Kleine bedrijfjes, zoals Memo-bedrijfjes en EAJ-projecten. Van groot belang voor deze initiatieven zijn faciliteiten voor management, administratie en huisvesting. De Werkwinkel kan dit soort initiatieven adviseren, begeleiden en doorverwijzen.

"Behoud van uitkering"-projecten, zoals een timmerwerkplaats, fietsenwerkplaats, administratiewinkel, klussencollectief. Dit soort gedeeltelijk (organisatie)kosten-dekkende projecten zouden voor hun investeringen een beroep kunnen doen op fondsen, om hun exploitatiekosten zo laag mogelijk te houden. Andere projecten, zoals een educatieve werkplaats voor buitenlanders en een kinderdagverblijf zijn voor hun organisatiekosten geheel of bijna geheel afhankelijk van subsidie. Voor beide projecten geldt dat zij moeten worden "goedgekeurd" door een plaatselijke instantie, waarin overheid, werkgevers- en werkgeversorganisaties zitten, i.v.m. mogelijke subsidie- of concurrentievervalsing.

Vrijwilligersvakaturebank, die individueel werkt voor een brede doelgroep.

Scholings-stageprojecten, voor mensen die (opnieuw) hun intree maken op de arbeidsmarkt en hierbij belemmerd worden door gebrek aan werkervaring, een langdurige onderbreking of onvoldoende opleiding.

Tot slot nog iets over de organisatievorm van de Werkwinkel. Het voorstel gaat uit van een bureau met twee betaalde part-time medewerkers en een samenwerkingsoverleg waarin regelmatig overleg plaatsvindt van alle projecten en het bureau. Dit samenwerkingsoverleg zorgt er tevens voor dat knelpunten in de uitvoering als signaal naar de begeleidingscommissie en het bestuur c.q. de gemeente komen. De begeleidingscommissie wordt gevormd door vertegenwoordigers van het arbeidsbureau, de sociale dienst, werkgever- en werknemersorganisaties, minister van Sociale Zaken, de gemeentelijke projectgroep, evt. vertegenwoordigers van de verschillende projecten en de kamer van koophandel. De rechtspersoon kan worden gevormd door een bestuur of door de gemeente.

*Inlichtingen bij Ingrid Niemans,
p/a D'Ouwe Bieb,
Sterke Arm 3, Veenendaal.
tel. 08385 - 24050*

KLEINKIND ZOEKT OPA

In het Enschedese buurthuis De Boei is men een interessant experiment gestart. Vanuit de konstatering dat bij allerlei groepen het "isolement" toeneemt, startte men het projekt "Groot-ouders-Klein-kinderen", waarbij het nergens anders gaat, dan om het openen van (gezellige) contact-mogelijkheden tussen mensen van verschillende generaties.

Het loopt storm, althans van de kant van kinderen en jongere mensen blijken "opa's en oma's" zeer gewild te zijn. De oudere generatie kijkt de kat wat langer uit de boom. Vooral alleenstaande moeders en hun kinderen blijken behoefte te hebben aan een opa of oma waar ze terecht kunnen voor een babbeltje of een beetje steun. Leeftijds-grenzen worden niet getrokken. Zo bood zich een 45-jarige man als opa aan en meldde zich ook een vrouw aan van 27 die graag klein-kind wilde zijn.

Vrijwilligster Ine Schutte kwam op het idee door het relaas van een bijstandsmoeder die verstoken van elk contact met familie of kennissen er onder door dreigde te gaan.

In het tweede thema-nummer over stadsvernieuwing - MO januari - merkt Chris Kwant van het stadsvernieuwings-overleg in Den Haag terecht op, dat ook de kleine progressieve partijen aan het woord moeten, omdat anders de discussies in MO versmald dreigen te worden tot het welbekende "drie-stromen-land". Dat staat ook te gebeuren, maar in de "pen" zat nog steeds - na Dr. Wilfried De Pree (PvdA), Loek Hermans (VVD) en Erwin Nypels (D'66) - Jeltien Kraaijeveld-Wouters van het CDA. Zij beklemtoonde nog niet zoveel jaar geleden als Staatssecretaris van CRM de positie van opbouwwerk als "instrument van bewoners". In onderstaande uiteenzetting geeft zij haar visie op het opbouwwerk, alsmede een aantal vingervijzingen, dat alles inclusief de ondubbelzinnige kop:

OPBOUWWERK POSITIEF

Dat ik positief ben over het opbouwwerk (al zie ik ook aan deze werksort beslist wel zwakke kanten) mag ik bekend veronderstellen. In rapporten en nota's van het opbouwwerk kom ik diverse uitspraken van mijzelf tegen.

De rijksbijdrageregeling sociaal-cultureel werk geeft formuleringen in artikel 2 en de daarbij behorende toelichting die ik zelf als staatssecretaris zo heb vastgesteld en die mijn opvattingen van toen en nu goed aangeven. Veel daarvan betreft het opbouwwerk.

De notitie opbouwwerk in stadsvernieuwingsgebieden, die voor mijn rekening komt, bezit naar mijn mening hoge actualiteit.

De uitspraak van mijzelf, dat opbouwwerk een instrument is van de bevolking dat probleemgericht werkt en de zelforganisatie bevordert, bevat drie essentialia die zeker in deze probleemtijd hard zijn.

Opbouwwerk als een instrument van de bevolking, van groepen mensen zelf, is in ieder geval een voorwaarde voor profijt. Opgedrongen opbouwwerk wordt door de betrokkenen ondergaan. Men laat activiteiten aan zich gebeuren en langs de koude kleren afglijden. Reële behoefte aan professionele ondersteuning, aan een deskundige die ten dienste staat, bestaat er echter vaak wel terdege. Ik spreek uit eigen ervaring; een aantal jaren ben ik als vrijwilligster secretaresse geweest van een stichting samenlevingsopbouw in een nieuwbouwwijk in een middelgrote stad, waar we als "bewonersgroep" van alles van de grond wilden trekken.

Deze reële behoefte zal vandaag zeker niet minder zijn, nu velen geconfronteerd worden met ingrijpende verandering in werk- en leefomstandigheden vanwege langdurige werkloosheid, met toename van veel gedwongen vrije tijd, met inkrimping van mogelijkheden vanwege vermindering van inkomen.

Opbouwwerk tot steun bij zelforganisatie is ook zeker nog een actuele doelstelling; niet alleen zelforganisatie om tot protest, maar vooral om tot probleemoplossing te komen. Vele mensen die tot nu toe niet veel zagen in bundeling van krachten, grijpen vandaag wel dit middel aan om te komen tot belangenverdediging, tot zelfhulp, tot het ontwikkelen van (soms onorthodoxe) gemeenschappelijke activiteiten etc. Enige organisatorische en methodische deskundige hulp daarbij kan reeds wonderen verrichten.

Opbouwwerk dat probleemgericht werkt, dat betekent in mijn prioriteitsstelling vooral werken ten behoeve van en ten gunste van groepen die in de knel (dreigen te) komen in hun woon-, werk- en leefsituatie. Dat worden er vandaag eerder meer dan minder in het nog steeds verslechterende sociaal-economisch klimaat.

Ondersteuning in het kader van welzijnsplanning kan daarbij van belang zijn, maar daarin ligt naar mijn mening niet de kracht van het opbouwwerk. Die is, meen ik, vooral te vinden in sterk cliëntgericht zijn van het werk. Praktisch betekent dat in mijn visie: aanreiken van methoden en middelen aan bevolkingsgroepen, waarmee men zelf concreet kan werken om uit de put te raken, om problemen te hanteren en tot oplossing te brengen, om zodanig activiteiten op te zetten, dat er enig resultaat te verwachten is.

Zakelijke steun, de duizendpoot-functie en bemoediging vormen de aspecten van het opbouwwerk, die het voor zeer diverse vormen van particulier initiatief niet alleen aantrekkelijk, maar in veel gevallen ook onmisbaar maken.

Naast een financieel-economische crisis verkeren we op het ogenblik ook in een culturele crisis. Er zijn nogal wat mensen die geestelijk en maatschappelijk gedesoriënteerd zijn geraakt. Velen blijven bovendien tekort te komen aan maatschappelijke redzaamheid, nu vertrouwde organisatorische vormen en vaste kaders zijn verschoven of zelfs verdwenen. Ook is de sociale infrastructuur bijzonder broos geworden, waardoor velen te zeer op zichzelf raken aangewezen en maatschappelijk uit de boot dreigen te vallen.

De financieel-economische en sociaal-culturele crisis zijn wel onderscheiden, maar beslist niet te scheiden. Zeker niet in termen van hard en zacht, waarin zacht dan automatisch staat voor minder belangrijk. Mijn politieke opvatting is dat de eerste zorg dient uit te gaan naar degenen die in economisch en materiële opzicht en/of in maatschappelijk opzicht de minste kracht hebben. Ik noem de twee terreinen bewust in één adem. Opbouwwerk dat aan deze zorg een substantiële bijdrage levert - en veel opbouwwerk doet dat - is in beleids-politieke zin waardevol. Dat zal mee moeten wegen als bij harde bezuinigingsnoodzaak prioriteitsafweging aan de orde komt.

Kanttekeningen

Hierbij plaats ik een aantal kanttekeningen, te zien als kleine notekrakers die, mits goed gebruikt, de waardevolle inhoud beter zichtbaar kunnen maken; in ieder geval daartoe uitdagen.

Het opbouwwerk zal moeten bezuinigen, evenals alle andere werksoorten, daar zal geen moedertjelief aan helpen. Op welke wijze en in welke omvang, dat zijn op dit moment de vragen die relevant zijn. Het zal moeten blijken of het opbouwwerk ook zelf op tijd zodanige crisisorde op zaken kan stellen, dat het duidelijk kan maken wat precies op het spel staat, wat wel en wat beslist niet zou mogen verdwijnen. Het werkcongres over de opbouwwerkfunctie in de tachtiger jaren heeft een nuchtere, realistische opstelling gekozen. Veel vak- en functie-ideologische rim ram is verdwenen. Daaraan heeft het werk naar mijn mening een aantal jaren toch wel geleden, waardoor het een te zweverige indruk maakte en het economisch en maatschappelijk rendement, dat er wel degelijk was en waaraan de Overheid de vrijmoedigheid om het uit gemeenschapsgelden te subsidiëren moet ontlennen, soms toch te veel werd verhuld.

Het valt mij op dat het opbouwwerk nogal beducht is voor de confrontatie met andere werksoorten, voor de vergelijking in de beleidsafweging bij bezuinigingsrondes. Angst is een slechte raadgever. Beter is geloof te hebben in eigen zaak en kracht van eigen argumenten, de confrontatie aan te gaan en aan te tonen met concrete feiten uit de praktijk, wat de economische en maatschappelijke waarde van het opbouwwerk is. Dat is de enige mogelijkheid die kans tot overleven biedt. Ik realiseer me zeer wel dat opbouwwerk een werksoort is waarin het

bijzonder moeilijk is keiharde bedrijfsresultaten aan te tonen. Toch moet een krachtige poging worden ondernomen, wil de hordeloop om de eindstreep te halen kunnen worden genomen. De budgettaire situatie ziet er op alle overheidsniveaus op dit moment bijzonder slecht uit en daar zal de eerstkomende tijd beslist geen verbetering in komen. Wie daarop hoopt maakt zich blij met een dode mus.

Het zal beslist nog komen tot snijden in vele vormen van door de Overheid gesubsidiëerd nuttig werk. Luxe en franje zijn reeds lang verdwenen. De keus wordt tussen belabberde en allerbelabberste maatregelen. Alle opbouwwerk-hens moeten zeker aan dek. De onmisbaarheid van de functie - misschien in beperkter omvang - moet duidelijk worden gemaakt en praktijkbewijzen zullen daarvan moeten overtuigen. Ze zijn er zeker. De praktijk van enkele tientallen jaren is toch niet zo onzinnig geweest dat dit niet hard te maken zou zijn.

Een en ander zal niet in wollige taal en zweverig vakjargon (zo ervaren door buitenstaanders in ieder geval) maar in naakte, klare taal moeten worden overgebracht, zodat beleidsmakers tot het inzicht worden gebracht dat dit werk zodanig rendement opbrengt dat er iets wezenlijks verloren gaat als het zou worden wegbezuinigd.

Steeds opnieuw vestigt het opbouwwerk er de aandacht op dat de politici, die het bezuinigingsmes moeten hanteren, weinig affiniteit met het opbouwwerk hebben, er te weinig van afweten, het liever kwijt zouden zijn dan rijk omdat bevolkingsgroepen, gesteund door het opbouwwerk, zich nogal eens teweer stellen t.o.v. het door de politici ontwikkelde beleid.

Mijn opvatting is dat geen politicus (politica) het kan maken ingrijpende besluiten te nemen t.a.v. werk waarvan men onvoldoende op de hoogte is. Dat is onverantwoord tegenover de mensen voor wie dit werk functioneert en tegenover degenen die in dat werk bezig zijn. Wat dat betreft kunnen lokale politici zich nog gemakkelijker een beeld vormen dan landelijke politici over wat het werk op lokaal en regionaal niveau voorstelt.

Weinig bekendheid met het werk, dat zal voor een deel ook aan het opbouwwerk zelf liggen. Het is beslist mogelijk om als werksoort beleidsbepalende politici naar het werk toe te lokken om de sfeer te laten proeven en met de neus op vele feitelijkheden te drukken.

Politici met weinig affiniteit met dit werk, dat komt zeker voor, vooral bij diegenen die in hun portefeuille weinig met de welzijnssector te maken hebben. Vaak heeft men dan ook vage, zelfs onjuiste voorstellingen van de werkelijke gang van zaken en de vooroordelen zijn daarbij voor de hand liggend en taai van karakter. Ook hier is met zeer gerichte informatie, op diverse wijzen, veel te bereiken.

Politici zouden dit werk liever kwijt dan rijk zijn, omdat het te lastig zou zijn? Ik denk dat een politicus zich vooral laat leiden door het feit of de wijk, de buurt écht op het opbouwwerk gesteld is of niet. In het eerste geval bezint hij of zij zich wel driemaal voor hij tot bezuinigen overgaat.

Het opbouwwerk heeft weinig tijd meer om zich in alle rust op eigen kunnen en falen te bezinnen. Het moet maar eerlijk voor de draad komen. Het dorre hout kappen, wat echt leeft voor knokken.

Is b.v. een opbouwwerker uit "Den Haag" gedropt, tegen de zin van de plaatselijke bevolking in en nooit geaccepteerd - niet tot het bittere einde proberen deze persoon te behouden, dat wordt ongelooftwaardig ("Men vond in Den Haag dat wij een achterstand hadden; wat verbeeldden ze zich wel; wij maken dat zelf wel uit en we hebben niemand nodig die onze opvattingen eens even komt veranderen", zo hoorde ik vorig jaar nog ergens in een plattelandsgemeente.) Een geaccepteerde werker,

daar komt men wél voor in de benen. Soms is er door opbouwwerkers eindeloos veel gepraat in plaats van zo snel mogelijk tot daden te komen. Gewoon erkennen dat dat af en toe voorkomt en snel aan een beter evenwicht werken. ("Ik word toch zo moe van die lui", verzuchtte laatst nog een Kamerlid, die meedraaide in een project waarin ook het opbouwwerk participeerde.)

Door sommigen is niet altijd goed omgesprongen met de duur gesubsidiëerde tijd. ("Geen welzijnswerker is vóór 10 uur bereikbaar", riep zeer generaliserend een boze ambtenaar in mijn aanwezigheid, een man die prompt elke ochtend zelf om 8 uur achter zijn bureau zit).

De image van het opbouwwerk is beslist niet altijd positief, dat blijkt uit deze signaaltjes. Toch - het goede moet de overhand kunnen houden. Het opbouwwerk zal zeker onterechte kritiek kunnen ontzenuwen. En verder? Langs de koude kleren af laten glijden; het werk "verkopen" en voor de mensen, de "bewonersgroepen" écht wat betekenen. Dat zal de kans op toekomst zeker doen toenemen!

J. Kraaijeveld-Wouters

HERSTRUCTURERING LANDELIJKE WELZIJNS-ORGANISATIES

Deze maand heeft de enige tijd geleden ingestelde Ministeriële Commissie tot herstructurering van het landelijk welzijnswezen het erg druk. In het "hart van Nederland" belegt zij een overstelpende hoeveelheid hoorzittingen n.a.v. het door de Commissie uitgebrachte boekje Voorlopige Positie-bepaling. Hoewel het werkje in hoofdlijn gaat over de toekomstige positie van "het landelijke" behandelt het in feite natuurlijk juist ook het uitvoerend werk. Immers alles hangt met alles samen en voor-gegeven de decentralisatie van het welzijns-beleid en de uit allerlei oogpunten voor de hand liggende afslanking van het landelijke bestel zullen de zwaartepunten naar anderen verlegd worden.

Juist omdat de Commissie probleem-punten en uitgangspunten zo summier aftekent, bijna ijl, valt het op dat al wel een voorbeeld gegeven kan worden van het type organisatie-oplossing dat men in het verschieft ziet liggen. En dat is kortweg sektorale harmonisatie, zoals o.m. gerealiseerd in de Geestelijke Volksgezondheid, de RIAGG's.

Uit oogpunt van de beoogde "volume-beheersing" mag dit een voor de hand liggende modellering lijken, kijkend naar de andere beoogde doelstellingen die als richtsnoer gelden, wekt de RIAGG als voorbeeld slechts geamuseerde verbazing. Immers de "democratisering" die zowel feitelijk als formeel in tal van opbouwwerk- en sociaal-cultureel werk-instellingen gerealiseerd is, zou zeer leerzaam aan Riagg's kunnen worden voorgehouden, maar vice versa? Hetzelfde geldt de beoogde ontwikkeling van het "vrijwilligerswerk", die in Riagg-verband al evenzeer "nowhere" is, zeker in vergelijking met de centrale positie die b.v. bewoners-organisaties en hun werk- en activiteitengroepen in het opbouwwerk innemen.

Het vermoeden rijst dan ook dat de Commissie in deze slechts lippendienst bewijst aan zaken als "democratie" en "vrijwilligers", maar in feite krachtig aanstuurt op een no-nonsense professioneel systeem, niet "close", maar wel "closed". Maar allicht wordt de voorlopige positie-bepaling gevolgd door een Nadere Positie-bepaling, minder summier van aard en - zonder in "atomisering" te vervallen - een iets meer gedifferentieerd "welzijnswerk-begrip", dan de nu gesuggereerde WelVoCul-Jus.

N.b.: Aanbevolen literatuur voor de Commissie-Van Gils vormt het fraaie boekje "Tien jaar NVAGG" dat middels stukjes van en praatjes met mensen

uit de AGGZ (ook één met een cliënte) een wat onthutsend inzicht biedt in deze professionale burght. "Veraf van de mensen", "In ieder geval niet mét de cliënt" en de "AGGZ is een luxe bedrijf" zo formuleren de meer kritische werknemers(sters). Ongetwijfeld valt er veel te "nuanceren", maar als organisatorisch kader voor werk dat emancipatorische en maatschappelijke ontwikkelingsstaken heeft, lijken Riagg's niet het ei van Columbus op te leveren.

Wil van de Leur

NIESSEN EN KOSTO VERRUILEN LEGE VOEDERBAKJES

Het klinkt zo plausibel en ondoorgrondelijk:

"De ondergetekenden stellen de volgende amendementen voor:

- I. Het bedrag genoemd onder artikel 50 wordt verhoogd met f. 500 000.-- en gebracht op 101 018 000.--
- II. Het bedrag, genoemd onder artikel 167 wordt verlaagd met f. 500 000.-- en gebracht op 5 557 000.--."

De Kamerleden Niessen en Kosto (PvdA) willen met deze amendementen de bezuinigingen voor "andere manifestaties en instellingen in de muziek ongedaan maken". Deze toelichting op het nobele streven andere dan gevestigde muziekkuitingen kansen te bieden in het kader van de WVC-begroting 1983 is niet geheel volledig. Er is immers ook een andere kant van de medaille dan het verhogen van artikel 50 tot 101 018 000.-- en dat is de verlaging van artikel 167 tot 5 557 000.--.

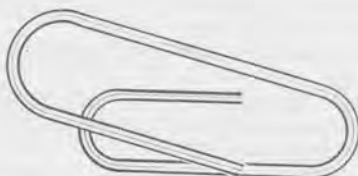
De Kamerleden Niessen en Kosto hebben kennelijk niet beseft (?) dat hun poging tot opwaardering van de ene avant garde ten koste gaat van een aantal bescheiden faciliteiten voor de maatschappelijke achterhoede, maar het is wel zo dat zij in hun ijver de doodsteek dreigen te geven aan een aantal ontwikkelings-projecten in de stadsvernieuwing, aan een bescheiden aantal werkgelegenheids-experimenten van werkloze jongeren, alsmede aan samenwerkingsverbanden van WAO-groepen en -organisaties in Limburg, Rotterdam en Friesland.

Maatschappelijke ontwikkelings-projecten die weliswaar de verbijsterende afbraak-politiek van het zittende managements-team kunnen stoppen, noch keren maar in ieder geval een concrete bijdrage leveren aan een weerbare opstelling en onderlinge samenwerking van de groeiende groepen in de "bezem-wagen".

De betrokken organisaties en groepen hebben dat inmiddels ook al op verschillende wijzen aan de betrokken Kamerleden laten weten.

Ook afgezien van het wat schrijnend karakter van deze zaak is het de vraag wat de politieke ratio is van dit gescharrel tussen rest-posten binnen een uitgewrongen begroting. De oppositie kan beter grote lijnen trekken dan behulpzaam de lege voerbakjes van hongerige kippen onderling verwisselen.

Wil van de Leur

NIMO WERKPLAN '83

De meeste M.O.-lezers hebben het waarschijnlijk al in huis: het werkprogramma '83 van het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw. Het NIMO richt zijn activiteiten voor een belangrijk deel op: experimentele aanpak van lokale werkgelegenheidsvraagstukken, de samenhang van wonen-werken en milieu, belangenbehartiging van arbeidsongeschikten, buurtactivering, vooral m.b.t. de inbreng van vrouwen.

Daarnaast werkt het NIMO aan het bevorderen van de bestaande opbouwwerkpraktijk door aandacht te schenken aan leerplanontwikkeling, ervaringsleren, alsook nieuwe communicatiemogelijkheden voor de buurt (lokale omroep).

Nieuw in het werkprogramma is ook de aandacht voor de ondersteuning van collectieve belangenbehartiging van allochtone en autochtone groepen in buurten. Er wordt thans een verkennende inventarisatie gemaakt van ondersteuningsvormen en -mogelijkheden, in de loop van het jaar worden één of meer werkbijeenkomsten/studiedagen georganiseerd en aan het eind van het jaar wordt een nota uitgebracht. Die nota zal worden toegespitst op enkele problemen of bestaansgebieden die in belangrijke mate de leefsituatie van allochtone en autochtone groepen bepalen en waarvoor (extra) aandacht en prioriteit van overheden en welzijnswerk geboden zijn. Het is de bedoeling om in die nota ook een mogelijke gezamenlijke aanpak op buurt- en wijkniveau van deze problemen te schetsen en van daaruit met praktijksituaties aan de realisering van zo'n aanpak te werken.

Het werkplan kan worden aangevraagd bij het NIMO, Haven-singel 8, 5211 TX Den Bosch, tel. 073 - 137295

TRIODOSBANK

Het zoeken naar nieuwe wegen in het omgaan met geld vormt de grondslag van de in 1980 opgerichte Triodosbank. De initiatiefnemers zijn verbonden met de anthroposofische beweging en hadden een aantal jaren ervaring met de Stichting Triodos. Een stichting met als doel adviezen te verlenen ten behoeve van initiatieven op het gebied van maatschappelijke vernieuwingen. Het bleek, dat een directe financiële ondersteuning voor deze vernieuwende initiatieven ontbrak en zo ontstond de behoefte aan een eigen alternatieve bankinstelling. De startjaren tonen aan dat het een goede gedachte is geweest zowel voor hen die verantwoord en bewust willen sparen als voor hen die het geld nodig hebben.

Op dit moment hebben ca. 2000 spaarders zeventien miljoen gulden op rekening gezet bij de Triodosbank. Afhankelijk van de soort spaarrekening zijn de maximale rentetarieven 3½ tot 5½%. Spaarders kunnen zelf kiezen voor welk werkgebied zij hun geld willen inzetten. De werkgebieden van de bank zijn:

1. Onderwijs en opvoeding o.a. vrije scholen en vormingsinstututen
2. Gezondheidszorg
3. Landbouw o.a. ecologische en biologisch dynamische bedrijven
4. Handel en dienstverlening zoals natuurvoedingswinkels, adviesbureau's en ontmoetingscentra
5. Nijverheid b.v. hout- of textielbewerkingsbedrijven
6. Algemeen/diversen waaronder culturele initiatieven en woon- en werkgemeenschappen.

Projecten, ondernemingen en instellingen die kredieten aanvragen (het gaat dus niet om giften) kunnen rekenen op een grondige begeleiding. De bank leeft zich in in de opzet en uitwerking van de plannen en zoekt van daaruit naar financieringsoplossingen. Voor zover mogelijk zal de bank bevorderen dat nieuwe samenwerkingsvormen ontstaan b.v. tussen producent en afnemer. De kredietverlening zal in het algemeen gebaseerd zijn op vertrouwen in personen. Daarbij wordt de nadruk meer gelegd op door personen gestelde zekerheden (borgens) dan op zakelijke zekerheid. Bij de voorschotrente die op kredieten gevraagd wordt houdt de bank rekening met de draagkracht. Op dit moment wordt gemiddeld $8\frac{1}{2}\%$ rente gevraagd. Er zijn 180 projecten aangenomen en 170 in behandeling.

De Triodosbank is nu de groei in kredietverlening nog sterk achterblijft bij de groei in spaargelden gedwongen de rentetarieven aan te passen aan de geld- en kapitaalmarkt buiten Triodos. Bij verdere groei hopen zij in de toekomst rentetarieven te kunnen vaststellen op grond van de wensen van hun cliënten.

*Wie meer wil weten van de
Triodosbank kan terecht
Stationslaan 4, Postbus 55,
3700 AB Zeist
tel. 03404 - 16544*

Greet Hettinga

ENERGIEBESPARING SOCIAAL CULTURELE ACCOMMODATIES IN DRENTHE

Al enige jaren is in de kring van de Drentse Dorpshuizen (verenigd in de Stichting Unie van Centrale Akkomodaties in Drenthe = SUCADE) aandacht gevraagd voor het probleem van de sterk stijgende energielasten, alsmede voor de toename van het achterstallig onderhoud. Hiertoe werd in april 1982 aan het College van Gedeputeerde Staten de nota "Dorpshuizen op de tocht" aangeboden.

In deze nota wordt geconstateerd dat veel accommodaties met sluiting worden bedreigd en wordt het plan ontvouwd om in één groot project alle sociaal culturele centra (dorpshuizen, maar ook buurt-, clubhuizen, jeugd-, jongeren-, wijk- en multifunctionele centra) te isoleren en renoveren. Het plan blijkt aan te slaan. De provincie stelt een bedrag beschikbaar voor een onderzoek bij 140 accommodaties. In het kader van de versnelde uitvoering Herinrichting Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën komt voor het Drentse veenkoloniale gebied in 1983 een bedrag van \$ 300.000,- beschikbaar, waarbij uitzicht gegeven wordt op eenzelfde bedrag voor 1984. Verdere financiering zal gezocht worden in de bestaande subsidieregelingen voor energiebesparing, eigen inbreng van de instellingen, gemeentelijke bijdragen en maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid. Hierdoor kan een zeer aantrekkelijk financieel plaatje worden gemaakt. De investering verdient zich zelf, mede door de subsidies, op korte termijn terug, waardoor de instellingen tot ongeveer een halvering van de energielasten komen. Dat in het kader van de werkloosheidsbestrijding het achterstallig onderhoud wordt weggewerkt, betekent eveneens een lastenverlichting. De besparing zal circa 2.500.000 m³ aardgas equivalent primaire energie bedragen. Omgerekend zal dit voor 1983 ongeveer een vermindering van \$ 1.500.000,- aan energielasten betekenen. In de financiële opzet is tevens de mogelijkheid van alternatieve energiebronnen (windkracht, zonenergie en warmtekracht koppeling) voor grotere gebouwen of combinaties van gebouwen gecreëerd.

Structureel staat men voor de klus om de belangen van 1 provincie, 34 gemeenten, ± 100 instellingen, verschillende nutsbedrijven en begeleidende organen te centraliseren, omdat bij een totaal aanpak de meest gunstige voorwaarden t.o.v. prijs als inschakeling van werklazen te verkrijgen zijn. Centraal is daartoe een Stuurgroep E.S.K.A. in het leven geroepen.

Opbouw Drenthe verzorgt het secretariaat en neemt ook het voorzitterschap waar. Voor ondersteuning van het secretariaat is al een beroep gedaan op de W.V.-maatregel, terwijl tevens een subsidie-aanvraag is ingediend bij het K.J.F.

Het onderzoek is inmiddels gestart. De resultaten hiervan zullen eind april bekend zijn. In het Drentse veenkoloniale gebied hoopt men dan al met de uitvoering van de eerste gebouwen bezig te zijn. Het ligt in de bedoeling het project in drie à vier jaar af te ronden. Nadere informatie is bij het secretariaat verkrijgbaar. Het project energiebesparing is in feite onderdeel van een zich ontwikkelend provinciaal accommodatiebeleid waaraan SUCADE, STIP en Opbouw Drenthe werken.

Het project is ervan een voorbeeld, maar ook het zgn. "Handboek Beheer" dat in 1982 is uitgegeven door STIP en SUCADE valt onder deze noemer. Door Opbouw Drenthe is in dit kader in 1980 de nota "Naar een gemeentelijk akkommodatiebeleid" uitgebracht, terwijl binnenkort de nota "Dorpshuizen toen en nu! Straks ook nog?" zal verschijnen.

F. Bijkerk, Staffunctionaris Accommodatiebeleid Stichting Opbouw Drenthe.

"Akkommodatiebeheer- en beleid in de praktijk". Het zgn. "Handboek Beheer" is te bestellen bij STIP, Hoofdstraat 8, 9531 AE Borger, tel. 05998 - 5000.

"Naar een gemeentelijk akkommodatiebeleid" en "Dorpshuizen op de tocht" zijn te bestellen bij Stichting Opbouw Drenthe, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen, tel. 05920 - 18018

AROB-JURISPRUDENTIE

De juridische Afdeling van de NRMW heeft al enkele malen beknopte bundelingen van voor instellingen belangrijke AROB-jurisprudentie samengesteld. Tevens werden daar dan suggesties of tips voor de instellingen aan gekoppeld. Onlangs is een derde (los-bladige) verzameling gereed gekomen. Ook "Arob-jurisprudentie Eerste verkenningen" en "Arob-jurisprudentie-verkenningen 2" zijn nog verkrijgbaar.

*Inlichtingen: NRMW, Eisenhowerlaan 146,
2517 KP Den Haag, Tel. 070 512141*

Nog niet heel erg bekend, want een vrij recent initiatief, vormt het Pers Bureau Buitenlanders dat onlangs van start ging: eigenstandig en zonder externe financierings-afhankelijkheid. MO vroeg het Persbureau naar het "hoe en waarom". Het - ook voor opbouwwerk(st)ers - leerzame antwoord kwam prompt.

WAAROM PERSBUREAU BUITENLANDERS? OM DE KEERZIJDE VAN DE MEDALJE TE TONEN

Een Marokkaanse man (18 jaar), woont al zeven jaar in Nederland. In die zeven jaar heeft hij nog geen enkele keer met een Nederlander over zijn gedachten en gevoelens gepraat. Als je vraagt wat hij van Nederlanders denkt, zegt hij: "Ik heb Nederlandse bureu, maar ik word met een scheve nek aangekeken".

Een Turkse man, is werkzaam als opbouwwerker voor Turken. Hij is al 19 jaar in Nederland. Op kantoor luistert niemand naar hem, want er zijn nogal wat Nederlanders, die pretenderen het beter te weten als het gaat om hulpverlening aan buitenlanders. De Turkse man, die uitgaande van zijn ervaring heus wel weet hoe hij zijn landgenoten moet helpen, wordt niet gehoord.

Twee gevallen, waarin duidelijk wordt, dat de buitenlander in feite voor spek en bonen meedoet in de Nederlandse samenleving. Is het niet schandalig, dat de Marokkaanse man zijn zegje niet kan doen. Maar de beleidsmakers weten zonder zijn verhaal wel wat goed voor hem is.

Krijg je geen jeukende vingers als je nagaat, dat de Turkse opbouwwerker als tweederangs burger wordt gezien. Terwijl de Nederlandse maatschappij zegt: "Kijk ik neem een buitenlandse opbouwwerker in dienst, zodat de buitenlandse mensen beter geholpen kunnen worden". Oh, oh, oh, wat zijn we tolerant.

Er ziet iets goed fout!!!, dat mag zo niet doorgaan, dachten een paar buitenlandse mensen. En zijn toen op het idee gekomen om een Persbureau van en voor buitenlanders op te richten.

Waarom wordt de stem van de buitenlander niet gehoord? Waarom zijn het altijd Nederlanders (prof. huppeldepup, drs. zusofzo), die het hoogste woord hebben, wanneer het gaat om de problematiek van mensen uit andere landen? Waarom zouden de mensen, waar het om gaat niet zélf vertellen en publiceren, hoe zij over de dingen, waarover zij alles weten, denken?

De stem van de mensen uit andere landen laten horen, de andere kant van de medaille laten zien, dat is wat het Persbureau Buitenlanders (PBB) wil gaan doen. En dan vooral niet in de trant van 'ah, de buitenlander is zo zielig'. Zelig zijn betekent, dat je niet in staat bent om voor jezelf op te komen. Dat je dus afhankelijk bent van iemand. Juist wanneer de buitenlandse man of vrouw niet de kans grijpt om voor zijn of haar rechten te strijden, dan wordt hij of zij nooit volwassen.

Het PBB is in november 1982 opgericht en de redactie is van mening dat wanneer de buitenlander niet als klein kind was behandeld, het PBB niet nodig was geweest. Er bestaan zoveel misstanden aan weerszijde,

zowel aan de kant van de Nederlander als aan de kant van de mensen uit andere landen. En dat is meestal ook de oorzaak van onbegrip en vooroordelen.

Het persbureau wil werken aan het brengen van juiste informatie en zo het onbegrip uit de weg ruimen.

Wij hopen dan ook dat mensen contact met ons opnemen als het gaat om informatie van en naar buitenlanders en Nederlanders toe.

Het PBB bestaat momenteel uit mensen van 11 verschillende nationaliteiten. Ons bureau werkt onafhankelijk en is geen filantropische instelling. Dat wil zeggen dat wij geen subsidie aanvragen en dat wij indien mogelijk honorarium voor geleverde stukken rekenen.

Wilt U meer informatie over het PBB, schrijf naar Postbus 294, 2700 AG in Zoetermeer.

Persbureau Buitenlanders

VERBETERING VAN VOORORLOGSE WONINGEN ONMOGELIJK GEMAAKT

Het toegestane gemiddelde investeringsniveau voor de verbetering van vooroorlogse woningwetwoningen is per 1 januari met ruim f 12.000,-- teruggebracht tot f 56.666,--. Hierdoor is direct grote stagnatie ontstaan in de renovatie. Bewoners, woningbouwcorporaties en gemeenten weten niet meer waar ze aan toe zijn.

Het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing heeft in een brief aan staatssecretaris Brokx geprotesteerd tegen deze maatregelen. Het LOS vraagt stopzetting van deze maatregelen en verdere gegevens over het beleid van de staatssecretaris vóór de begrotingsbehandeling van het departement voor Volkshuisvesting.

In de begroting voor 1983 was aangegeven dat de gemiddelde investeringskosten voor verbetering en onderhoud van woningwetwoningen met f 6.500,-- gemiddeld zou moeten dalen. De daling werd beargumenteerd door te stellen, dat steeds meer de nadruk zou komen te liggen op onderhoudsplannen. Die onderhoudsplannen zijn goedkoper dan verbeteringsplannen en zouden zodoende de gemiddelde kosten drukken.

Uit de inmiddels bekend geworden toegestane investeringsniveaus voor 1983 blijkt, echter, dat met name de verbetering van vooroorlogse woningen door deze bezuinigingsmaatregel getroffen wordt.

In 1982 was het toegestane gemiddelde investeringsniveau voor vooroorlogse woningen plm. f 68.700,--, voor 1983 is dit teruggebracht tot f 56.666,--.

Omdat bij vooroorlogse woningen renovatie vaak de enige mogelijkheid is om de woningen voor langere tijd goed aan te pakken, is dit gemiddelde niveau zeer bepalend voor ingrijpende verbeteringsplannen. Plannen waar nu al jaren aan is gewerkt, waar zelfs een principe-goedkeuring aan gegeven is worden nu geconfronteerd met de eis dat het veel goedkoper moet, wat doorgaans een onmogelijke zaak is.

De bezuinigingsmaatregel is afgekondigd, terwijl nog steeds een helder beleid op het gebied van het onderhoud van woningen ontbreekt. Uit onderzoek van het LOS blijkt, dat de toetsing, zowel wat betreft kwaliteit als financiële grenzen, per provincie verschillend is en zeer onduidelijk is. Ondanks herhaalde brieven daarover van het LOS aan het ministerie, en ondanks de uitspraken van de regering dat het onderhoud meer prioriteit moet hebben is er nog steeds geen helder beleid.

In haar brief dringt het LOS er bij de staatssecretaris op aan de in werking gestelde maatregel te wijzigen en voorlopig op te schorten. De staatssecretaris zou, aldus het LOS, eerst heldere informatie moeten geven over de geheime richtlijnen die hij aan de verschillende Provinciale Directies voor de Volkshuisvesting (PDV) heeft verschaft. Hij moet meer informatie geven over de juiste verdeling van de budgetten en een helder beleid ten aanzien van onderhoudsplannen op tafel leggen. Het LOS vraagt de staatssecretaris deze gegevens op zeer korte termijn te verschaffen zodat bij de behandeling van de begroting voor Volkshuisvesting een en ander aan de orde kan komen.

Voor inlichtingen:

Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing

A.Ouwehand, tel. 072 - 117137

HUURVERHOOGING ONTERECHT 5% MINIMAAL REDELIJKE HUREN 34% TE HOOG

Het voorgestelde huurbeleid voor 1983 van staatssecretaris Brokx betekent de afbraak van een sociaal volkshuisvestings- en stadsvernieuingsbeleid. Zo stelt het Landelijk Ombudsteam Stadsvernieuwing in een brief aan de Tweede Kamer. Hoewel de stichtingskosten in 1982 met 3,9% gedaald zijn wordt toch een huurverhoging van 5% voorgesteld. Dit terwijl de huidige woonlastendruk al zeer groot is en tot grote problemen leidt mede door de slechte inkomensperspectieven. Huurherziening per 1 juli en de intrekking van de harmonisatie die gebaseerd is op een 34% te hoge normhuur is volgens het LOS noodzakelijk.

In een uitgebreide reactie op de huurbrief van staatssecretaris Brokx heeft het LOS de verschillende argumenten van Brokx geanalyseerd. Het LOS komt tot de conclusie, dat de argumentatie van de staatssecretaris om een 'consistent beleid te voeren op basis van meerjaren ontwikkelingen' niet met de feiten overeenkomt. De werkelijke huurstijging is in de afgelopen jaren - met name door de huurharmonisatie - zo'n 2% hoger geweest dan de staatssecretaris wil doen geloven. De gemiddelde huurverhoging is voor werknemersgezinnen zo'n 8% geweest; de trend gemiddeld 6%. Uit gegevens van het ministerie blijkt ook dat de stichtingskosten in 1982 niet 1% bedroeg maar bijna 4%. De druk van de woonlasten is nu al niet op te brengen. Op 1 december j.l. is dat door bewoners, gemeentebesturen en corporaties uit de grote gemeenten in een hoorzitting en een manifestatie aan de politici duidelijk gemaakt. Tegen de adviezen van eigen ambtenaren in gaat de regering in de huurbrief op dit aspect helemaal niet in. Het LOS is gezien de inkomensontwikkeling, de huidige druk van de woonlasten en de onjuistheid van de argumenten van de staatssecretaris van mening dat de huren per 1 juli bevroren zouden moeten worden op het huidige niveau.

De huurharmonisatie die per 1 juli versneld - middels 5% extra huurverhoging - wordt doorgevoerd keurt het LOS af. Uit analyse van het rapport dat in opdracht van het ministerie over de harmonisatie is opgesteld komt het LOS tot de conclusie dat de minimaal redelijke huren reeds 34% te hoog zijn vastgesteld. Het is dan ook onjuist om te spreken over het achterlopen van de feitelijke huren bij de minimaal redelijke huren omdat de laatsten steeds opnieuw omhoog gejaagd worden.

De harmonisatie zal de doodsteek betekenen voor een sociaal acceptabel stadsvernieuingsbeleid. Alle maatregelen die in het verleden genomen zijn om de huren in de stadsvernieuingsgebieden niet te hoog te laten worden, worden door de harmonisatie waardeloos gemaakt. Het is nodig dat de staatssecretaris zijn uitlatingen van februari 1981 nakomt toen hij stelde in het harmonisatie-beleid rekening te willen houden met de bereikte resultaten in de stadsvernieuingsgebieden.

LOBH, NVH EN LOS SCHRIJVEN KAMER OVER "36 MILJOEN"

De LOBH (belangengroepen huisvesting), NVH (huurdersbond) en het LOS (stadsvernieuwing) hebben met recht bezwaar aangetekend tegen de verhoging met 22,5%, oftewel 36 miljoen van de rijksbijdrage voor 1983 voor de woningcorporaties, waaronder een bedrag van 4 miljoen als extra "contributie" van de 1000 woningcorporaties aan de huisvestingskoepels NCIV en NWR.

Volgens een woordvoerder van het Ministerie van Volkshuisvesting gaat het om een gewone "technische" wijziging van normbedragen waarmee de Tweede Kamer geen bemoeienis heeft.

Terecht stellen LOBH, NVH en LOS dat die extra middelen beter besteed hadden kunnen worden aan "bewoners-kant" om huurders en mensen in de stadsvernieuwing beter "wegwijs" te maken, dan wel om de woonlasten te verlagen. Het zijn immers de huurders die deze 36 miljoen indirect moeten opbrengen. Zo is de "norm" voor administratie-kosten per woning, per jaar verhoogd van Fl. 155.- tot 190.--.

SOLIDARITEITSWANDELING DOOR SCHILDERSWIJK

Mensen uit een beter leef-milieu mogen best eens kennis maken met de toestanden in een verpauperde stadsvernieuingswijk, vond opbouwwerker Chris van der Meer. Vandaar dat wijkorganisaties uit geheel den Haag en andere organisaties waren uitgenodigd voor een "solidariteitswandeling" door een sloopgebied in de Haagse Schilderswijk op een zaterdag-ochtend. De opkomst van belangstellenden was verrassend groot. Zo namen behalve veel bewoners-organisaties ook namens het gemeentebestuur een wethouder en de gemeente-secretaris deel. De tocht voerde onder meer langs de Rembrandtstraat die door de bewoners is omgedoopt in de "Twintig Gulden"-straat. Dat laatste houdt verband met een aksie van de bewoners die in het kader van de 20-gulden-aksie vinden dat mensen die in slooppanden in een sloop-milieu wonen niet meer dan twintig gulden huur hoeven te betalen: de prijs van een officieel "onbewoonbaar verklaarde woning". Opbouwwerk, maatschappelijk werk en buurthuiswerk staan vierkant achter deze aksie van de bewoners, die in zeer onwaardige situaties moeten wonen, maar de meeste plaatselijke politici zijn het daar niet mee eens. Volgens de bewoners blijkt daaruit te meer dat de plaatselijke politiek onvoldoende kennis van zaken heeft. De Haagsche Courant (10-1-1983) spreekt in dit verband van "onvoorstelbaar slechte woonomstandigheden, waarbij het niet gaat om een handje vol gezinnen". Het initiatief tot de solidariteits-wandeling leidde er direkt in ieder geval toe dat een groot aantal mensen eens met eigen ogen kennis kon nemen van de deplorabele toestanden.

In samenhang met het vorenstaande publiceerde genoemd dagblad op 14 januari j.l. onder de kop "Wonen in een sloopgebied" het "Dagboek van de angst", waarin één van de bewoners van de z.g. Twintig-guldenstraat verslag doet van zijn persoonlijke belevenissen gedurende een aantal weken. Puin, leegte, veel branden en angst voor branden, echte inbrekers en angst voor inbrekers, wegvallen van nutsvoorzieningen als water, kabel-t.v., wakker worden in alle vroegte van nieuwe sloop-werkzaamheden "next-doors" en de standaard-reacties van "instanties".

DEMOCRATISERING VAN LOKAAL WOONBELEID

Op 19 november 1982 vond in Utrecht een discussie-dag plaats met als thema "Adviesgroepen Volkshuisvesting, Stuurgroepen 1 + 2, wat doen we er mee?".

Ongeveer 200 vertegenwoordigers van belangengroepen, Rijk, Gemeenten en woningcorporaties uit het hele land praatten daar in sub-groepen, zowel als plenair over de (on-)mogelijkheden van de democratisering van het lokale volkshuisvestingsbeleid.

De achtergronden voor deze discussie-dag waren divers. Daarin speelden o.m. een rol de voorgenomen "decentralisatie van de volkshuisvesting", de voorgenomen afloop van de subsidiëring van de genoemde Stuurgroepen, alsmede voorstellen van het Rijk (Brokx) om de Stuurgroepen om te vormen tot algemene volkshuisvestings-adviesgroepen.

De resultaten van de studie- en discussie-dag zijn thans neergelegd in een beknopte nota, samengesteld door een redactie-commissie bestaande uit onderzoekster W. Cornelissen, S. Langedijk-de Jong, oud-staatssecretaris en F. van Nimwegen, koördinator LOBH.

Voorgesteld wordt een subsidie-regeling (bedoeld zal zijn Bijdrage-regeling, omdat het kennelijk gaat om geldstromen tussen Rijk en Gemeenten), waarvoor gemeenten in aanmerking kunnen komen indien zij een commissie hebben samengesteld (volledig of nagenoeg volledig) gevuld met personen uit de sfeer van ter plaatse actieve woonkonsumenten-groepen. Ook wordt een "sanctie-bepaling" voorgesteld, in zoverre gemeentebesturen "weigerachtig" zijn middelen bij het Rijk aan te vragen. Dan moeten de groeperingen zelf rechtstreeks een beroep op de regeling kunnen doen. Het gebruik van de middelen moet open staan voor alle konsumentengroepen en konsumenten-ondersteunende organisaties.

Terecht wordt er in de nota op gewezen dat er ook nog andere geldstromen zijn die bestemd (geacht worden te) zijn voor het versterken /ondersteunen van groepen en organisaties. Daarbij valt o.m. te denken aan de bedragen per woning die beschikbaar zijn voor begeleiding en inspraak bij stadsvernieuwing, bij nieuwbouwplannen, specifieke toeslagen voor buitenlandse bewoners, de participatie-gelden waarover woningcorporaties beschikken (momenteel Fl. 15.- per woningwetwoning), alsmede de middelen voor opbouwwerk in stadsvernieuwinggebieden (thans onderdeel van de RBR-SCW). De samenstellers van de nota bepleiten in uiteindelijke zin een "brede" regeling voor konsumenten-activiteiten en konsumenten-ondersteuning op het terrein van de volkshuisvesting. For the time being echter een overgangs-regeling.

Deze gedachtengang verdient hartelijke instemming, te meer omdat daaraan de gedachte ten grondslag ligt dat de "bewoners" (of "wachtenden"!:) eigensoortige belangen hebben, die erkenning en ondersteuning verdienen. Al dan niet in afwachting van de ontwikkelingen op Rijks niveau in deze richting, kan er lokaal natuurlijk al het een en ander in de steigers gezet worden. Op zijn minst het in beeld brengen van het geschakeerde geheel van "konsumenten"-belangen en -groepen, maar ook het zicht krijgen op de feitelijk al lokaal voorhanden komende middelen, die via welk departement dan ook feitelijk voor dergelijke directe activiteiten- en ondersteuningsdoelen bestemd zijn.

Het enige betreuwenswaardige aan de nota is de overname van het VRO-jargon dat bewoners-organisaties en belangen-groepen aanduidt als "konsumenten". Nog afgezien van meer ideële overwegingen wijst de praktijk én de toekomst richting ruimere "rol".

RIJKSBIJDRAGE(N) IN DE STADSVERNIEUWING

In een brief van 14 januari j.l. aan de Colleges van B. en W. deelt de Staatssecretaris van Volkshuisvesting mee, dat de Rijksbijdragen die voor de z.g. "kosten voorbereiding stadsvernieuwing" worden verstrekt op een bepaald onderdeel verhoogd worden.

De vergoeding bedraagt thans 70% van de "werkelijk gemaakte kosten" met een maximum van Fl. 7.000.- per hectare, verhoogd met Fl. 350.- per woning in het betreffend gebied.

Voor plannen in het kader van de z.g. "Interim-Saldo-Regeling" is de bijdrage gelijk aan de werkelijk gemaakte kosten, met een maximum van Fl. 10.000.-- per hectare, verhoogd met Fl. 500.-- per woning in het betreffende gebied.

In verband met de kostenstijgingen worden boven genoemde bedragen per 1 januari j.l. verhoogd met Fl. 150.-- per woning, waarin een meerderjarig persoon van andere nationaliteit woont.

De Staatssecretaris stelt vast dat begeleiding, inspraak en voorlichting t.b.v. juist personen van de groep buitenlanders bijzonder van belang is. Interessant is ten slotte dat de Staatssecretaris er op wijst dat het "aanbeveling verdient" om wanneer partikuliere organisaties betrokken zijn bij de planvoorbereiding; deze daar ook financieel wat van moeten merken: "...verdient het aanbeveling dat de daarvoor bestemde gelden door U aan deze organisatie worden doorgegeven, teneinde hen financieel in staat te stellen de bedoelde activiteiten te verrichten".

Dit houdt in dat ook bouwbureaus van bewoners-organisaties en opbouwwerk in voorkomende gevallen - bij het bepleiten van gemeentelijke subsidies - er op kunnen wijzen, dat het door hen verrichte, te verrichten aandeel in de betreffende werkzaamheden gefinancierd kan worden, omdat de Gemeente een en ander kan declareren bij het Ministerie van VRO en M.

Dit lijkt te meer van belang omdat de ervaring leert dat een aantal Gemeentebesturen bewoners-organisaties en hen ondersteunende instellingen in hun subsidiëring beperken in de mate waarin de Rijksbijdragen SCW van het Departement van WVC afnemen. Dikwijls is de "openheid" over deklaratie-mogelijkheden "tussen" de overheids-niveaus, alsmede over z.g. "verfijnings-uitkeringen" nogal beperkt.

Het is dan niet goed mogelijk een openbare en politieke afweging te verkrijgen over de aanwending van deze middelen.

UITVINDERSCENTRUM HOUDT SPREEKuur

De Stichting Uitvinderscentrum ID-NL heeft een wekelijks spreekuur ingesteld op donderdag. Men kan dan gratis advies inwinnen over diverse zaken die met "uitvinden" te maken hebben: technische en commerciële kansen, nieuwheidsonderzoek, octrooien en licenties. Het centrum is in 1980 opgericht om niet alleen uitvinders maar ook kleine bedrijven te helpen bij het productie-rijp maken van hun vindingen.

Het centrum krijgt voor deze activiteiten steun van het Ministerie van Economische Zaken en de Gemeente Rotterdam.

Inlichtingen: Stichting Uitvinders-centrum ID-NL, Mauritsweg 2, Rotterdam, Tel.: 010 13 63 33

EEN GANG DOOR JAARGANG '82 VAN "ESB"

Economisch Statistische Berichten (ESB) is een "gezaghebbend" weekblad over geld, werk en de relatie daartussen. Voor vele prominenten is het de spreekbuis om de eigen theorie te kunnen ventileren. Het blad bestrijkt een veelheid van onderwerpen, waarbij uiteraard de economische invalshoek prevaleert. Voor de redactie van M.O. aanleiding genoeg om de jaargang 1982 te screenen op het thema: de relatie tussen de profit en de non-profit sektor. Wat zeggen de economen ons daar over?

De non-profit sektor wordt vrijwel geheel gefinancierd uit belastingsopbrengsten en premieheffingen. Zowel de sociale zekerheid, als defensie, als bijv. het welzijnswerk vallen daar dan onder.

Grofweg is de wijze waarop economen naar de non-profit sektor kijken te herleiden tot een twee-tal thema's

Het eerste en meest dominante is-hoe kan het ook anders-de betaalbaarheid.

Nu bezuinigingen op de overheidsuitgaven het belangrijkste motief van politiek handelen zijn geworden, wordt ook in ESB kisten munitie aangedragen om het door de overheid gegarandeerde stelsel van voorzieningen selektief aan flarden te schieten.

Voor de sociale zekerheid moet het daarbij ontgelden. Maar ook van semi-kollektieve voorzieningen in de sfeer van het onderwijs, de volksgezondheid of de volkshuisvesting wordt gezegd dat de kosten niet meer op te brengen zijn.

De redenering daarbij is, dat uitgaven voor de kollektieve sektor een kritiese grens overschreden hebben en diensengevolge ten koste gaan van de marktsektor. Daar moeten immers de centen opgebracht worden.

Terugdringing van het voorzieningen-nivo, invoering van het profijtbeginnel en de privatisering van voorzieningen zijn dan de remedies om het bedrijfsleven wat meer financiële armlslag te geven.

De eerste twee argumenten gaan veelal gepaard met de filosofie dat het individu meer over moet kunnen hebben voor zijn eigen welzijn. Ook de privatisering, het afstoten of uitbesteden van de financiering en / of uitvoering van overheids voorzieningen, wordt sterk positief beoordeeld. Het spaart geld uit, zou doelmatiger en doeltreffender zijn en daarbij de overheid verlossen van een toch wel knellend besturingsprobleem.

Versterking van de politieke prioriteitsstelling wordt noodzakelijk geacht. Het huidige starre afwegingsmechanisme soupeert bij voorbaat elke beleidsruimte op en maakt het zeer moeilijk om klams van hecht georganiseerde belangengroepen te negeren.

Een tweede thema dat er uitspringt betreft het vraagstuk arbeid / werkgelegenheid.

De afgelopen decennia heeft de kwartaire sektor gediend om de uitstoot van arbeid uit de marktsektor opte kunnen vangen. Velen betogen dat de grens van de opname capaciteit van de kwartaire sektor bereikt, zo niet overschreden is. Toch heerst er sterke twijfel of versterking van het draagvlak van de marktsektor ook zal leiden tot omkering van de uitstoot richting. De arbeidsmarkt staat zeer zwaar onder druk, mede gezien de

dominante plaats die het begrip betaalde arbeid verkregen heeft. Versterking van het draagvlak, anders dan door het kreëren van financiële ruimte staat sterk ter discussie.

Vervanging van arbeid door kapitaal (machines) is een niet te stuiten proces, daarbij komt dat de term "industriepolitiek" in de huidige economische orde in feite een kontradictio in terminis is. Kapitaal laat zich niet sturen.

Nu de kwartaire sektor niet meer gezien kan worden als het opvangtehuis van de voortgaande uitstoot van arbeid uit de profit-sektor is men op zoek naar instrumenten om althans iets te doen aan de werkloosheid in beide sectoren.

Arbeidstijdverkorting, een basisinkomen voor iedereen, een verzorgingsloon om te voorkomen dat mensen een baan zoeken, aanpassing van het onderwijsstelsel zijn even zovele beleidsopties als dat er bezwaren aan klven.

De ene variant is te duur, de andere variant leidt tot opblazing van het bestaande inkomensoverdrachtstelsel, etc.

Vermeldenswaard is ten slotte de voorspelling dat de werkloosheid onder specifiek voor de kwartaire sektor opgeleiden giganties zal toenemen. Het aanbod groeit enorm, terwijl het aantal arbeidsplaatsen onder de huidige politiek alleen maar verder zal dalen.

Zelfs rigoreuze arbeidstijdverkorting is niet toereikend om dit probleem te ondervangen. Een betere afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt levert pas op de langere termijn de gewenste effecten op.

De oogst uit een jaargang ESB is eigenlijk opvallend mager. Het louter economies bezien van de relatie profit-non-profit sektor laat veel relevante variabelen buiten de analyse.

Verdiskontering van sociale, maatschappelijke en politieke effecten zou in veel schriftenuren in ESB zeker niet misstaan.

Bovenstaande is een impressie uit de jaargang 1982 van ESB.

De volgende artikelen zijn daarbij gebruikt:

Over economies beleid: de nrs. 3343, 3344, 3348, 3354, 3378;

over arbeidsplaatsen in de kwartaire sektor: nr. 3361;

verder de themanrs. Arbeidsbestel onder de druk nr. 3350 en

De zorgzame overheid, nr. 3370.

Jur de Haan

"RAYON 69", T.V.-DOKUMENTAIRE OP VIDEO

In M.O. van juni j.l. werd een aantal artikelen gepubliceerd, waarin bewoners en bewoonsters van stadsvernieuwings-wijken uit het gehele land ingingen op de T.V.-documentaires van Vincent Monnickendam over de Haagse Molenwijk, waarin uitgebreid het dagelijks leven van allochtone en autochtone bewoners in deze buurt aan de orde kwam. Deze t.v.-productie is thans op "video" verkrijgbaar voor educatieve en discussie-doelen, bij de Stichting Film en Wetenschap.

*Voor Inlichtingen even bellen met de Stichting
Film en Wetenschap, Tel. 030-716816.*

SAMENWERKINGSVERBANDEN PLAATSELIJK OPBOUWWERK

In een (nieuwjaars-)brief aan de plaatselijke opbouwwerk-instellingen heeft het bestuur van het Platform Opbouwwerk laten weten, dat de eind-data voor deelname aan de verschillende samenwerkingsverbanden op verzoek van een aantal (grotere) instellingen "rekkelijk" zullen worden beschouwd. Gebleken is dat - ondanks de toelichting - in een aantal plaatselijke situaties de indruk bestaat dat het bij de samenwerkingsverbanden steeds zou gaan om deelname op "instellings-niveau". Voor sommige samenwerkingsverbanden (b.v. over "informatie-systemen in het algemeen") is dat inderdaad voor de hand liggend, maar voor vele andere samenwerkingsverbanden ligt de nadruk juist op de deelname van bewoners-kaders of opbouwwerk(st)ers die binnen de eigen werk-situatie aan een bepaald project werken (b.v. werkgelegenheid), dan wel belangstellend zijn naar bepaalde ontwikkelingskansen (b.v. de coöperatiestudie). Anderzijds is het ook mogelijk dat (vanuit samenwerkende kleinere instellingen aan bepaalde samenwerkingsverbanden wordt deelgenomen (b.v. vanuit een regio-overleg of begeleidingsorgaan). Wat in deze het doelmatigst is, dient m.n. op uitvoerend niveau te worden vastgesteld.

*Inlichtingen: Platform Opbouwwerk,
Prins Mauritslaan 26,
2582 LS Den Haag
t.a.v. John Taal,
Tel. 070 521354*

WERKVERBAND OPBOUWWERK EN ONDERWIJSSTIMULERING

Op 15 december j.l. heeft het werkverband in een marathonzitting haar reactie op de onderwijsvoorrangsnota vastgesteld. Deze reactie is ter becommentariëring het land ingegaan, naar die instellingen die aanwezig waren op de studiedag over opbouwwerk en onderwijsstimulering. Naar aanleiding van deze reacties is de definitieve versie vastgesteld en verstuurd naar het ministerie van OenW en WVC.

Geconstateerd wordt in deze reactie onder andere:

Voor het opbouwwerk staat centraal dat zij de school opvat als een buurtvoorziening waarvan de ouders bewoners en kinderen de gebruikers zijn. De samenstellers hebben kritiek op het feit dat sociale ongelijkheid verengd wordt tot een probleem van afstemming en coördinatie tussen welzijn en onderwijs.

Onderwijsstimulering kan niet 'los' worden gezien van andere leefbaarheidsvraagstukken. Opbouwwerk rekent het tot zijn taak om de veelsoortige leefbaarheidsvraagstukken, geconstateerd vanuit een probleem-analyse van een buurt en/of wijk, integraal te benaderen.

Felle kritiek leveren de samenstellers op het feit dat de nota bol staat van verhalen over gebruikers maar dat de positie van die gebruikers nergens verwoord staat. Onderwijsstimulering is een sterk 'gedropt' en geïnstitutionaliseerd beleid.

Ter ondersteuning van deze kritiek zal het werkverband in maart uitkomen met een themanummer over onderwijsstimulering waarin de positie van de gebruiker/ouder centraal zal komen te staan.

Opbouwwerk wordt in de onderwijsvoorrangsnota verengd tot een 'regelneef', uitsluitend de organisatiefunctie staat centraal.

De samenstellers geven een uitwerking van de opbouwwerkfunctie naar 3 niveaus te weten: 1. de sociaal organisatorische 2. de strategische en 3. de educatieve functie.

Vanuit de positie van het opbouwwerk keuren de samenstellers de vorming van een gebiedsautoriteit af en stellen dat de beslissingen daar moeten worden genomen waar de uitvoering plaats vindt. Dit impliceert een verregaande decentralisering van het onderwijsstimuleringsbeleid. De criteria-ontwikkeling moet van onderaf tot stand komen en niet vastgesteld worden op rijksniveau.

Tevens geven de samenstellers een ideeënschets over de te ontwikkelen steunstructuur voor het welzijnswerk in het onderwijsstimuleringsgebieden.

Verdere werkzaamheden

Het themanummer

Het samenwerkingsverband heeft nog een aantal wensen op zijn lijstje staan. Hoogste prioriteit heeft op dit moment de tot standkoming van een themanummer over onderwijsstimulering en opbouwwerk waarin met name ervaringsverhalen van gebruikers centraal staan. De bedoeling is dat dit nummer in maart verschijnt.

Deskundigheidsbevordering

Het ligt in de bedoeling een checklist te maken ter ondersteuning van een inventarisatie in den lande over welke vragen er liggen m.b.t. deskundigheidsontwikkeling. Tevens zal er een soort inventarisatie gemaakt moeten worden van datgene wat er zoal in den lande wordt aangeboden. Hiervoor is het noodzakelijk dat wij als werkverband op de hoogte zijn van de 'spontane' projecten in het land waar opbouwwerk bij betrokken is, dus.

Oproep

Willen diegenen die op een of andere manier betrokken zijn bij het onderwijsstimuleringsgebieden vanuit het opbouwwerk hun 'bestaan' doorgeven aan het samenwerkingsverband. Ter verduidelijking: het gaat hier niet om de onderwijsstimuleringsgebieden maar meer om de zgn. 'spontane projecten' c.q. de oudere combinatiepakketten.

*Voor meer informatie:
Samenwerkingsverband Opbouw-
werk en Onderwijsstimulering
Bart Lammers*

VERSLAG WERKBIJEENKOMST LOKALE WERKGELEGENHEIDSVRAAGSTUKKEN

Onlangs is het verslag gereedgekomen van de werkbijeenkomst die in november j.l. werd gehouden door het Samenwerkingsverband Opbouwwerk en Lokale Werkgelegenheidsvraagstukken. Aanleiding tot de werkbijeenkomst vormde, naast het gereedkomen van een onderzoeksrapport van het Nimo, een aantal verzamelde discussiepunten binnen genoemd samenwerkingsverband.

De qua omvang beperkt gehouden bijeenkomst werd voornamelijk bijgewoond door gemeente-ambtenaren en opbouwwerk-functionarissen. Over de inhoud van de discussies werd in MO-6-1982 al bericht. Een

uitgebreid verslag is thans gereed gekomen en kan door geïnteresseerden worden besteld.

*Inlichtingen: bij John Taal, Platform
Opbouwwerk, Prins Mauritslaan 26,
2582 LS Den Haag, Tel. 070 521354.
Kosten: Fl. 7,50, inclusief porto.*

EERSTE INFO-BROCHURE LIMBURGS PLATFORM WAO-GROEPEN

De in de brochure gegeven cijfers spreken voor zich; volgens opgave van de GMD beliepen de aantallen uitkeringsgerechtigden voor de WAO/AAW in 1981: Zuid-Limburg: 45.513 (ongeveer 10,5%), Midden-Limburg 11.392 (ongeveer 8,2%) en Noord-Limburg 13.132 (ongeveer 7,8%), waarvan zo'n 30% vrouwen. In Limburg zijn zeer vele plaatselijke en regionale groepen actief op het terrein van de belangenbehartiging van arbeidsongeschikten. In het algemeen gesproken gaat het daarbij steeds om activiteiten die gericht zijn op versterking van de sociale en financiële positie van mensen die zijn aangewezen op een uitkering. Ook waren in Limburg al verschillende vormen van onderlinge samenwerking tot ontwikkeling gekomen, zoals binnen de ASL (Arbeidsongeschikten-Samenwerkingsorganisatie Limburg) en het provinciaal overleg van de GON-Afdelingen (Gehandicapten Organisatie Nederland). Het nu tot stand gekomen Provinciale Platform van al die organisaties ontvangt - evenals die in Friesland en Rotterdam - ondersteuning door een opbouwwerk-funksionaris in het kader van een drie-jarig experimenteel subsidie.

In samenwerking met de WAO-groepen regio Venlo wordt momenteel gewerkt aan de voorbereiding van een Limburgs WAO-Congres, dat op woensdag 2 maart in De Schakel te Reuver zal worden gehouden.

*Informatie: Platform WAO/AAW Limburg,
Frank de Klaver,
Klinkenberg 22,
6231 BD Rothem-Meerssen
Tel. 043 643737*

STUDIE NAAR COÖPERATIES ALS ORGANISATIE-INSTRUMENT

Op grond van de afgelopen na-jaar gehouden werkbijeenkomsten van stedelijke en plattelands opbouwwerk-instellingen is besloten tot instelling van een Samenwerkingsverband Informatie Coöperaties. In eerste aanleg heeft het samenwerkingsverband tot taak een aantal bruikbare en informatieve studies te ontwikkelen m.b.t. coöperaties als mogelijke "voertuigen" voor de realisatie van bepaalde bewoners-belangen en vormen van zelf-beheer. Uitgangspunt is niet dat "de" coöperatie als organisatie-verschijnsel per sé gepushed moet worden, maar wel dat zowel uit oogpunt van toenemende zelf-organisatie-wensen, als uit oogpunt van de politieke en sociaal-economische crisis coöperaties in een aantal gevallen een door bewoners-groepen gewenste vorm kunnen bieden om bepaalde gemeenschappelijke belangen in onder te brengen. Vanuit deze gedachten-gang dient het uitvoerend opbouwwerk in ieder geval goed op de hoogte te zijn van de (on-)mogelijkheden in deze.

Erasmus-Universiteit

Verschillende studie-richtingen van de Erasmus-Universiteit in Rotter-

dam zijn bereid gevonden in een aantal te verrichten deel-studies het coöperatie-fenomeen inzichtelijk te maken. Daaronder zullen in ieder geval studies vallen naar de coöperatie als historisch/maatschappelijk verschijnsel (o.m. de coöperatieve beweging), juridische aspecten van de verschillende coöperatie-vormen en de organisatie-eigenschappen ervan. Het samenwerkingsverband (waaraan wordt deelgenomen door plaatselijke opbouwwerk(st)ers en bewoners-kaders die geïnteresseerd zijn) heeft in eerste de funksie van "klankbordgroep" t.b.v. de auteurs van de deel-studies. De deelnemers krijgen ontwerp-indelingen en -teksten toegezonden ter becommentariëring. In een later stadium dient ook te worden bekeken hoe met de uitkomsten van de studie ook buiten de deelnemers aan het samenwerkingsverband verder gewerkt kan worden. Daarnaast kan ook worden nagegaan in hoeverre al - op verschillende terreinen - bewoners-organisaties gebruik maken van deze organisatie-mogelijkheid en wat de ervaringen daarmee zijn.

*Samenwerkingsverband Info-Coöp.
Inlichtingen: Bart Lammers,
Prins Mauritslaan 26,
2582 LS Den Haag, Tel. 070 521354*

NIEUWSBRIEVEN PLAATSELIJK OPBOUWERK

Het Samenwerkingsverband Opbouwwerk in de stad Groningen brengt tweemaandelijks een kleine nieuwsbrief uit over de belangrijkste ontwikkelingen ter plaatse. Een "achtergronds-krantje, in verkleind letter-type ge-off-set en één A-4-tje beslaand, aan weerszijden bedrukt. De voornaamste rubrieken zijn: "Thema van de maand", "SVO-Nieuws" en "Publikaties".

"De Brullende Muis" uit Eindhoven bericht dat na jaren van overleg (enz.) nu de Stichting Opbouwwerk Eindhoven door de Gemeenteraad aldaar is erkend als dé stedelijke instelling voor het opbouwwerk. Tot dan toe was er in de Lichtstad ook opbouwwerk ondergebracht bij verschillende andere instellingen, waaronder - van oudsher - het maatschappelijk werk. Verder bericht de Muis ditmaal o.m. dat binnenkort weer de jaarlijkse personeels-beoordelings-gesprekken zullen plaatsvinden, waaraan ook bewoners-vertegenwoordigers zullen deelnemen.

De Apeldoornse Bres-Brief besteedt aandacht aan de - ook daar - optredende bezuinigingen. Men oordeelt de geneigdheid van overheden om in moeilijke tijden zo concreet mogelijke prioriteiten te stellen als begrijpelijk, maar heeft toch ook kanttekeningen, omdat zodoende zowel "samenhangen" als meer "preventieve funksies" te loor dreigen te gaan. In Apeldoorn worden stadsvernieuwing en minderheden als belangrijkste prioriteiten gekenmerkt. De neiging van het overheidsbeleid om minderheden-aandacht sterker tot eigenschap van algemene instellingen te maken, wordt door het Apeldoorns opbouwwerk in principe positief beoordeeld: "...een goede zaak om groepen niet exclusief te benaderen, zodat ze dubbel apart gezet worden. Wij zijn voor integratie, en willen ons daar graag op instellen. En eigenlijk biedt de methode van het opbouwwerk ook best garanties dat de eigen identiteit van mensen overeind kan blijven." Maar ook wordt vastgesteld dat de minderheids-groepen dat dan zelf ook moeten zien zitten, zodat wellicht een overgangspe-riode noodzakelijk is.

*Nieuwsbrief Groningen: Tel. 050 122408
De Brullende Muis: Tel. 040 444214
Bres-Brief: Tel. 055 219644*

OVERHEIDSPROJECTEN DOOR BESPARINGEN OP WERKLOOSHEIDSLUITKERINGEN GOEDKOOP

Overheidsprojecten vallen doorgaans minder duur uit dan ze lijken. Dit betoogt de econoom drs. Th. Zuidema in een proefschrift waarop hij op 11 november j.l. promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen.

In zijn proefschrift heeft Zuidema gewerkt met kosten-baten-analyses van overheidsprojecten, waarbij hij rekening heeft gehouden met het feit dat de werkloosheid zonder het project groter zou zijn geweest; met een project spaart de gemeenschap dus werkloosheidsuitkeringen uit. Door een schatting te maken van de uitgespaarde werkloosheidsuitkeringen en deze af te trekken van de loonkosten, komt Zuidema tot de zogeheten maatschappelijke kosten van een project. Hij heeft berekend dat de maatschappelijke kosten van een dijkophogingsproject, dat in 1979 in Friesland uitgevoerd werd, slechts 61% bedroegen van de gelduitgaven. Vanuit de maatschappij beschouwd waren de kosten per uitgegeven gulden aan dijkversterking dus slechts 61 cent.

Het berekenen van de maatschappelijke kosten is niet zo eenvoudig, omdat het moeilijk is om vast te stellen in welke mate de werkloosheid door een bepaald project gedaald is. Het is niet voldoende om de werknemers te vragen of ze werkloos geweest zouden zijn als het project niet uitgevoerd zou zijn. Deze vraag gaat namelijk voorbij aan de mogelijkheid dat iemand die bij het project werkt, een arbeidsplaats heeft vrijgemaakt voor een werkloze. Zuidema heeft een methode ontwikkeld waarbij met dit "sneeuwbaaleffect" rekening wordt gehouden. En dat kan aardig oplopen: hij schat dat bij een project waarop honderd mensen werken bij een werkloosheidspercentage van 10 procent de werkloosheid met ongeveer 95 mensen afneemt.

Zuidema pleit er in z'n proefschrift voor dat bij de besluitvorming over de uitvoering van een project niet wordt uitgegaan van de begrote gelduitgaven, maar van de maatschappelijke kosten, die beter weergeven wat het de samenleving werkelijk kost en die veel lager liggen dan men vaak denkt. Dit kan onder andere van belang zijn voor de besluitvorming over het op Deltahoogte brengen van de dijken in de provincie Groningen. De uitvoering van dit plan dreigt mede om financiële redenen vertraagd te worden. Juist het feit dat de werkloosheid momenteel, zeker in het Noorden van het land, nog veel hoger ligt dan in 1979 maakt dit project extra aantrekkelijk.

Tot zover het persbericht dat de Rijksuniversiteit Groningen naar aanleiding van Zuidema's proefschrift uitgaat. Te verwachten valt dat door de enorme werkloosheid de 'inverdieneffecten' van overheidsinvesteringen een belangrijke rol gaan spelen bij de afweging bepaalde investeringen al dan niet te doen. De maatschappelijke kosten van bijvoorbeeld stadsvernieuwingenprojecten zijn aanzienlijk lager dan de gelduitgaven. Sommigen stellen dan ook voor uitkeringsgelden aan te wenden om groot onderhoud in na-oorlogse woningen te financieren. Op dit moment buigen de departementen van Sociale Zaken en Wergelegenheid, Economische Zaken, Financiën en W.V.C. zich over de (on)mogelijkheden om uitkeringsgelden 'terug te ploegen'. Zuidema's methode om maatschappelijke kosten te berekenen en die met de gelduitgaven te vergelijken is dan ook zeer actueel.

Dr. T. Zuidema, een onderzoek naar de alternatieve kosten van overheidsprojecten: theorie en empirie.

**VIER BENADERINGEN IN HET
OPBOUWWERK EN HET VORMINGSWERK**

De centrale vraag in het proefschrift 'Maatschappelijke aktivering van achterstandskategorieën' van Ruud van der Veen luidt 'hoe kan een instelling of persoon een achterstandskategorie binnen een plaatselijke samenleving aktiveren'.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden beschrijft en vergelijkt van der Veen vier 'aktiveringsbenaderingen'. Met beschrijvingen van een aantal voornamelijk buitenlandse projecten worden de benaderingen toegelicht.

De eerste die de schrijver behandelt noemt hij 'locality development'. "De belangrijkste uitgangspunten van deze benadering zijn: bevordering van participatie van de burgers in met name sociale planning, bevordering van de integratie van de plaatselijke samenleving en non-direktiviteit van de begeleider".

Vervolgens komt 'sociale aktie volgens Alinsky' aan de orde. Uitgebreid komen de ideeën en werkwijze van S.D. Alinsky aan de orde. Van deze twee 'opbouwwerkbenaderingen' ziet van der Veen meer in de actie-aanpak van de radicale pragmaticus Alinsky dan in de locality-development-uitgangspunten.

Als derde noemt de auteur de 'links radikale benadering van aktie en scholing'. Links radicalen, aldus van der Veen, zien 'reële bijdragen tot sociale veranderingen' tot stand komen door sociale acties. Daarbij dienen de acties vooraf te gaan aan een grondige analyse van de samenleving.

Bij de laatste benadering, 'animatie, community education', staan leerdoelen centraal. Van der Veen typeert animatie, community education dan ook als een vormingswerkbenadering.

In het laatste hoofdstuk benadert de schrijver de vraag hoe achterstandskategorieën te activeren langs een andere kant. Hier zoekt hij antwoorden op vragen naar de typering van de organisatie, naar de keuze van de doelen en naar de strategiekeuzen.

Niet of nauwelijks gaat van der Veen in op de mogelijke 'mixtures' van de verschillende benaderingen. Dit bevordert niet bepaald de herkenbaarheid van de karakteristieken. Opbouwwerkers zullen dan ook moeite hebben zijn of haar praktijk in een van de benaderingen te herkennen.

**ONBETAALBAAR VERKLAARD
WOONLASTEN ONDERZOEK ALKMAAR-NOORD**

Het in mei 1981 gepubliceerde woonlastenrapport van de Alkmaarse Huurders Overkoepeling (AHO) sloeg indertijd nogal duidelijk in; en werd ook niet overal onmiddellijk in "dank" afgenomen. Sombere werkelijkheden en nog somberder perspectieven werden afgeschilderd. Het nu verschenen rapport "onbetaalbaar verklaard" kan worden gezien als een vervolg-onderzoek, toegespitst op de aktuele situatie in een deel van de stad: Alkmaar-Noord. Degelijk en precies worden de financiële en sociale konsekwensies uit de doeken gedaan van de "resultaten" van stijgende lasten en dalende inkomens tesamen. Opzet en werkwijze bij het onderzoek zijn op zich al leerzaam; ook voor andere lokale situaties.

In hun aanbiedingsbrief spreken de samenstellers van het groeiend wantrouwen ten overstaan van instanties, de ook groeiende neiging het heft maar in eigen handen te nemen én van de noodzaak dat alle geledingen (politiek, verhuurders, bewoners, hulpverleners enz.)

de handen inéén gaan slaan om er van te maken wat er van te maken valt. Eén van de bewoners had het verder niet ingevulde enquête-formulier voorzien van de mededeling dat zo'n onderzoek wel gewichtig staat, maar dat er natuurlijk niks uit te leren valt wat je niet allang weet: "het is een smoes om geen echte aksie te voeren"; de samensteller wordt verweten "allang" bij de officiële aparatjiks van stad-huis en woningvereniging te horen: wanneer start U echte aksie of mag dat niet van uw subsidie-gevers.

Nu gaat het niet aan een zo'n geluid al te zeer "uit te vergroten", maar toch kan het ook als een teken aan de wand gezien worden.

Immers de "no nonsense"-policy (Lubbers) van dit kabinet van "snelle jongens" (Den Uyl) kan in hoge mate worden gedefinieerd als het "tillen van de onderkant".

Iets anders is het antwoord op de vraag of de sociaal-economische en politieke realiteiten dan maar moeten leiden tot het achterwege laten van dergelijke onderzoeken "a priori"; en of even a priori verzuimd moet worden na te gaan of lokaal-politieke bestuurders, woningcorporaties e.d. niet samen met de bewoners in de slag willen.

"Onbetaalbaar verklaard"

*Alkmaarse Huurders Overkoepeling
Geesterweg 21, 1815 CS Alkmaar
Tel. 072 127330*

ABVA-KABO-BROCHURE OVER "GEDWONGEN ONTSLAG"

Vanwege de veelvuldige bezuinigingen in de gehele welzijns-sektor worden werkgevers en werknemers ook gekonfronteerd met het fenomeen "gedwongen ontslag".

De cao-welzijnswerk geeft in artikel 46, lid 3 aan hoe gehandeld moet worden "wanneer sprake is van een zodanig vermindering of beëindiging van werkzaamheden dan wel reorganisatie van de instelling, dat een of meer werknemers moeten worden ontslagen". Zodra een bezuinigingsmaatregel leidt tot het gedwongen ontslag van tenminste één werknemer van de instelling, moet een bepaalde rangorde in acht worden genomen.

In de praktijk wordt dit artikel nogal eens onjuist toegepast met alle consequenties van dien.

Vandaar dat ABVA/KABO hierover een afzonderlijke brochure het licht heeft laten zien,

Aan de orde komen o.m.: * Verklaring van het bepaalde in Art. 46, lid 3, * taken/bevoegdheden ondernemingsraad met betrekking tot de vaststelling van de volgorde bij ontslag als bedoeld in Art. 46, lid 3, * de toepassing van het bepaalde in Art. 46, lid 3, * alsmede een drietal bijlagen.

*Brochure over "Art. 46, derde lid,
Uitgave: ABVA/KABO, Bredewater 16,
2715 CA Zoetermeer*

BELEIDSBEINVLOEDING, MACHT EN INVLOED

Op 18 en 19 oktober organiseerde de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland (WONN) een werkconferentie over "Beleidsbeïnvloeding, macht en invloed". Het verslag van die conferentie is thans gereed. Het bevat onder meer een samenvatting van drie inleidingen, waaronder die van een organisatiekundige. Met name de inbreng vanuit de discipline der organisatiekunde over de zogeheten netwerk-benadering heeft op de deelnemers -vijftientwintig ervaren opbouwwerkers- inspirerend gewerkt. Met het organiseren van de conferentie over "Beleidsbeïnvloeding, macht en invloed" richt de WONN de aandacht op wat wel het derde opbouwwerkdoel genoemd wordt: het versterken van de machtspositie van bewonersgroepen en het beïnvloeden van beleidsinstanties.

In diverse publicaties over opbouwwerk wordt dit doel "belangrijk" genoemd. Tot op heden was echter nog weinig aandacht besteed aan de vraag HOE vanuit het opbouwwerk systematisch een bijdrage geleverd zou kunnen worden aan het versterken van de machtspositie van bewonersgroepen. Een eenduidig antwoord op die HOE-vraag is waarschijnlijk niet te geven. Maar op de in de aanhef genoemde conferentie werd in ieder geval een mogelijke werkwijze gepresenteerd en ter plaatse uitprobeerde. De deelnemers zagen goede mogelijkheden om in hun dagelijkse praktijk de "netwerk-benadering" te gaan gebruiken. Omdat de WONN geïnteresseerd is in de ervaringen die met deze werkwijze worden opgedaan, zijn met enkele opbouwwerkers samenwerkings-afspraken gemaakt; hieraan kunnen nieuwe worden toegevoegd.

In het verslag wordt de "netwerk-benadering" beschreven, wordt aangegeven hoe deze in de praktijk kan worden toegepast en worden commentaren op deze benadering gegeven. Vervolgens komt een overzicht van machtsbronnen en strategietypen aan bod en wordt de relevantie daarvan voor de praktijk getoetst.

Het verslag eindigt met de conclusie dat aan het ontwikkelen van werkwijzen om de versterking van de machtspositie van bewonersgroepen systematisch en effectief te ondersteunen, zowel in de praktijk als op theoretisch niveau verder gewerkt zal moeten worden. Met het organiseren van de conferentie is een flinke stap in de goede richting gezet. Het verslag getuigt daarvan.

Het verslag is zo opgezet dat het ook voor niet-deelnemers waardevol kan zijn. Het is te bestellen door overmaking van f. 15,- op gironummer 3731791 van de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland te Drachten.

Het voor de werkconferentie geproduceerde studiemateriaal is eveneens voor f. 15,- bij de WONN te bestellen. Voor beide publicaties samen (werkmap plus verslag) moet f. 25,- worden overgemaakt.

Beleidsbeïnvloeding, macht en invloed.

Werkmap f. 15,- ; Verslag f. 15,-

Werkmap + Verslag f. 25,-

(incl. verzendkosten)

giro: 3731791.

Werkplaats Opbouwwerk

Noord-Nederland te Drachten.

EEN BEWEGING VAN BELANG: OVER BELANGEN WERKLOZEN

De Commissie Oriënteringsdagen heeft eind december een nieuwe bundel gepresenteerd onder het motto "een beweging van belang". Uitgebreid (120 blz) wordt in dit boekwerkje ingegaan op de positie en belangen, maar vooral ook de aksie en activiteiten van baanlozen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de vraag of en in hoeverre het baan-loos zijn negatief gewaardeerd moet worden, zoals algemeen gebeurt. Daarnaast passeert een groot aantal (alternatieve) werk-projecten de revue, als-ook aksies om bepaalde beknottingen - zoals de subtiel uitgedrukt wat merkwaardig geworden sollicitatie-plicht - te beëindigen. Daarnaast vervraadigde de Commissie Oriënteringsdagen in samenwerking met bewegingen van werklozen ook een video-band over dit thema, die kan bijdragen aan de discussie- en meningsvorming over dit uiterst belangrijke onderwerp.

*Commissie Oriënteringsdagen
Raf Janssen of Agnès Elling,
Nieuwe Gracht 6, 3512 LP Utrecht
Tel. 030 328557*

PUBLICATIE 'VECHTEN TEGEN VERVREEMDING'

Bij de Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost-Nederland te Deventer is een nieuwe publicatie verschenen: Werkschrift 3 "Vechten tegen vervreemding".

De auteur Theo Arink, een van de medewerkers van deze Werkplaats, beschrijft wat hij zelf en zijn collega's in en aan hun werk vanuit de Werkplaats beleefd en ervaren hebben (de afgelopen jaren). De belangrijkste opdracht van hun werk is: bijdragen te leveren aan de ontwikkeling van manieren van werken in opbouwactiviteiten.

Zij hebben aan deze opdracht vooral gewerkt via deskundigheidsbevorderende activiteiten met beroepskrachten en vrijwilligers in het georganiseerde welzijnswerk. Gaandeweg is hen steeds duidelijker geworden hoe ook het welzijnswerk niet ontsnapt aan de vervreemdende effecten, die onze samenleving op mensen heeft; hoe vol van vervreemdende werkingen het doen en denken van (vele) hulpverleners zit, inclusief dat van henzelf.

Gaandeweg ook hebben zij samen met allerlei groepen geprobeerd manieren te vinden om stukken vervreemd terrein te herwinnen, weer eigen te maken. Het bevragen, het problematiseren van situaties hier en nu, van situaties in hun totaliteit, blijkt onvermoede perspectieven te bevatten. Alleen, dat problematiserende vragen stellen bij situaties en het gedrag van mensen als antwoord op die situaties is een vergeeten, afgeleerde kunst en kunde geworden, stellen zij.

Routines en mechanismen afleren en doorbreken is een pijnlijke en moeizame weg, maar de moeite waard.

Deze publicatie is vooral signaleren en is bedoeld als een richtingwijzer voor manieren van werken, waarmee mensen weer greep krijgen op situaties.

Oriëntatiepunten en benadering hiervoor zijn nog niet uitgewerkt naar een bepaalde maatschappelijke probleemsituatie. Het ligt in het voorplan van de Werkplaats om dit op korte termijn te proberen aan de hand van werkervaringen rondom werkloosheid/werkgelegenheid.

"Vechten tegen vervreemding", Theo Arink, 71 blz., eigen uitgave. Te bestellen door overmaking van f 8,- op postgiro 3919419 t.n.v. Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost-Nederland, Pikeursbaan 2, 7411 GV Deventer, onder vermelding van: "vervreemding".

OPBOUWWERK HEERENVEEN VIERT EERSTE LUSTRUM

De Stichting Opbouwwerk Heerenveen bestond vorig jaar 5 jaar. Eigenlijk al wat langer, zo'n zeven jaar, maar dat was in oprichting. Reden genoeg om een bescheiden feest te vieren. Dit gebeurde 17 december 1982.

De wethouder welzijnszaken van de gemeente Heerenveen, mevrouw Rita Claassen hield vooraf een korte toespraak. Zij preees de werkzaamheden van de Stichting, de afgelopen jaren.

De functie opbouwwerk wordt vanuit de gemeente volledig erkend. Ook de spanning die van tijd tot tijd aanwezig is tussen gemeentebestuur en opbouwwerk is niet erg. Wel moeten er duidelijk afspraken gemaakt worden wat opbouwwerk wel en niet doet, aldus de wethouder. De komende jaren zullen moeilijk worden voor het gehele welzijnswerk in Heerenveen ook voor het opbouwwerk. Ingrijpende veranderingen in de structuur van het welzijnswerk zijn niet ondenkbaar.

De bovenstaande opmerkingen van de wethouder welzijnszaken hebben te maken met twee zaken die op dit moment actueel zijn voor het opbouwwerk in Heerenveen. Ten eerste ligt er de strijd om de formatieplaatsen voor het opbouwwerk. Het had niet veel gescheeld of het opbouwwerk had het de komende tijd met 1½ in plaats van 2 formatieplaatsen moeten doen. Dit in verband met een vacature die in september 1982 was ontstaan.

Vlak voor het lustrumfeest werd er vanuit de gemeente bekend gemaakt dat er overgegaan kon worden tot invulling van de vacature. Deze formatieplaats was echter niet langer structureel. Aanstelling kon slechts plaatsvinden voor de periode van 1 jaar.

In de tweede plaats wordt er vanuit de gemeente nogal wat druk uitgeoefend om de instellingen voor sociaal-cultureel werk en opbouwwerk te laten fuseren. Op dit moment hebben beide instellingen daar nog weinig behoefte aan. Over samenwerking en afstemming van beide werksoorten liggen er duidelijke afspraken en dit verloopt ook vrij goed. Aan een fusie zitten nogal wat haken en ogen en die zullen eerst op een rijtje moeten worden gezet.

Beide zaken overschaduwden het eerste lustrumfeest toch enigszins. Niet voldoende gelukkig om de 250 aanwezigen verder niet een aangename avond te laten hebben. Het cabaret vanuit de buurten en de klucht "Zo zijn we niet getrouwd" van de toneelgroep Alarm uit Amsterdam stonden daar borg voor.

Sieb Louwsma

EERSTE EKO-WERKER IN BOXTEL

De Kleine Aarde in Boxtel heeft begin vorig jaar het initiatief genomen voor een project "eko-werk". Er zijn diverse activiteiten ont-plooid, zoals een nota kringloopwinkel, gesprekken, de start van een kringloopgilde. Er is een tentoonstelling gemaakt over anders bouwen en wonen, er zijn hergebruikmarkten georganiseerd, enz. Kortgeleden hebben zowel de gemeente, de provincie als het rijk sub-sidie toegekend aan het project, overigens uit verschillende invalshoeken. Voor het ministerie van VROM is dat de milieu-invalshoek. Bij de gemeente Boxtel wordt het project vooraansnog ondergebracht onder sociaal-cultureel werk, terwijl de provincie Brabant meewerkt vanwege de bevordering van de kleinschalige werkgelegenheid. Waar de subsidie ook vandaan komt: de baan "eko-werker" is nu erkend. In Boxtel is de eerste eko-werker officieel van start gegaan. In Den Bosch is inmiddels door de PPR voorgesteld om ook daar een eko-werker aan te stellen.

De Kleine Aarde zou graag zien dat er eko-werkers in het hele land worden aangesteld, naast buurt-, emancipatie- en andere werkers. De eko-werker kan bijvoorbeeld helpen bij het opzetten van memo-bedrijfjes en milieuvriendelijke projecten, informatie geven over en wijzen op alternatieven met betrekking tot energie- en grondstoffen-besparing, gebruik van zonne-energie en tropische houtsoorten, wo-ningbouw en ruimtelijke ordening. Daarnaast kan hij stimuleren dat er meer aandacht komt voor de ecologie (de relatie tussen mens, na-tuur en milieu) in het onderwijs.

Behalve helpen bij het opzetten van bedrijfjes en projecten, zal de eko-werker ook mee moeten werken aan de afzet van hun duurzame, hergebruik- of spuitvrije producten. Er staan bijvoorbeeld mensen klaar om over te schakelen op ecologische landbouw, die dat niet door kunnen zetten door een stagnerende afzet. Aan twee kanten werken dus.

De gedachte die ten grondslag ligt aan het eko-werk is dat eco-logische en mondiale problemen vertaald moeten worden in praktische projecten en informatie in de eigen omgeving. "Think globally, act locally", noemen de Engelsen dat, ofwel denk mondiaal, handel er-naar lokaal. Mondiaal denken houdt in: een eerlijke verdeling van de beschikbare voeding, de energie en de grondstoffen.

In het rijke westen zijn er grote milieuproblemen vanwege het "door-schieten" van de welvaart, terwijl in vele andere landen juist milieurampen ontstaan door de armoede.

Waar het de eko-werkers om gaat is in de bestaande situatie, op een willekeurige plaats en met de mensen die daar wonen, veranderingen in de richting van een mondiale leefwijze te bereiken.

Jan Juffermans, basislegger voor het eko-werk in Boxtel, denkt dat de meest effectieve of snelste weg om overall eko-werkers te krijgen, is dat het welzijnswerk zich in die richting ontwikkelt. In de oplei-dingen zou meer aandacht besteed moeten worden aan de ecologische en mondiale problemen en ook zal er bijscholing nodig zijn. Hij vindt het geen gek idee als de "markt van welzijn en geluk" een praktisch gerichte wereldmarkt zou worden.

Eko-werk als nieuwe specialisatie van welzijnswerkers. Aan het gevaar dat de eko-werker daarmee een "buffer" zou worden tussen overheid en bevolking, tilt hij niet zo zwaar. Zijn ervaring is dat het feit dat je uitgaat van een praktische, zakelijke aanpak, gunstig is in dat op-zicht. Bovendien kan bij het zelf nemen van initiatieven, er sowieso

geen sprake zijn van een "buffer".

Al dan niet onder de noemer van "alternatief welzijnswerk", De Kleine Aarde wil met het eko-werk een impuls geven aan alternatieven voor de gangbare landbouw, de verspillende afvalverwerking, het fabrieksvoedsel en de slechte omgang met energie. Juist omdat bij de alternatieven nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan effecten op langere termijn en over onze grenzen. Dat die koers varen ook nog eens 500.000 banen kan opleveren, staat in het rapport "Milieu en economie in de jaren '80", dat het Landelijk Milieu Overleg, samen met nog een aantal organisaties, vorig jaar aan de politieke partijen heeft aangeboden.

Voor belangstellenden is de nota "Eko-werker" te bestellen door f 2,50 over te maken op giro 52730 van De Kleine Aarde, Boxtel, onder vermelding van "nota eko-werker".

TURKEN-HAAT ZELF ERVAREN IN DUITSLAND: "ALI JIJ NIKS ANRAKE"

De verslaggever van een Duits weekblad had eens de proef op de som genomen: hij liet zijn haar verven, schafte zich een Turks petje aan en begon gedurende enkele weken een leven als "Turks straatveger". Het laat zich niet moeilijk raden wat hij gedurende deze werkzaamheid als Publieke Werken-"Walraff" zoal meemaakte. Een van zijn meest betreurenswaardige ervaringen voor de journalist was dat hij ook in zijn vrije tijd de kroegen en restaurants werd "uitgewerkt" (of uit-genegeerd) waar hij als blonde Duitser altijd zo'n gastvrij onthaal had.

Deze reportage bracht scholieren in Keulen op het idee om eens in miniatuur hetzelfde uit te testen. Gekleed in Turkse kledij trokken ze de binnenstad in om te ervaren wat het is om Turks kind in Duitsland te zijn. Zij konden heel wat belevenissen noteren, zo kregen de "Turkse" meisjes bij het kopen van gepofte kastanjes maar de halve hoeveelheid die Duitse leeftijdsgenootjes voor het zelfde bedrag ontvingen. Maakten jongens in hun hoedanigheid als "Turk" mee hoe oude dames a priori hun handtas gingen vastklemmen, preventief voor zich uitroepend dat je het bij dat soort maar nooit weet, mochten de jongens in warenhuizen niet spelen met de opgestelde computer-spelen, waarmee "blonde" jongens wél mochten spelen, werd men in bepaalde warenhuizen a priori van diefstal verdacht. Terug op school - zo meldt de Telegraaf van 22-1-'83 - vertelden de kinderen dat ze de verachting waaraan ze bloot gestaan hadden nauwelijks konden beschrijven. Een meisje: "Het begint er al mee, dat mensen je van onder tot boven met walging bekijken. Daar wordt je heel onzeker van".

EINDHOVEN; LELYSTAD, NIJMEGEN: KLEINE INFO-BOEKJES OVER OPBOUWWERK

Min of meer gelijktijdig hebben de opbouwwerk-instellingen in een drietal steden beknopte informatie-boekjes over hun werk uitgegeven. In alle drie gevallen met het doel aan bewoners-groepen, overheids-instaties en instellingen duidelijk te maken welke diensten en verrichtingen van het plaatselijk opbouwwerk verwacht mogen worden.

Wat Eindhoven en Nijmegen betreft, komen daar ook verklaringen rond "organisatie-veranderingen" bij. Zo werden in Eindhoven verschillende opbouwwerk-instellingen samengevoegd tot de SOE (Stichting Opbouwwerk

Eindhoven) en zijn in Nijmegen verregaande organisatie-veranderingsvoornemens op gemeentelijk niveau in bespreking.

De drie boekjes hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze - mede dank zij hun beknoptheid - "hapbaar" zijn en de positie van het opbouwwerk duidelijk markeren. De "prijs" voor het meest bewoners-vriendelijke boekje gaat naar Lelystad: kort, concreet en met een aantal terzake doende foto's geïllustreerd.

Eindhoven: Tel. 040 444214

Lelystad: Tel. 03200 30444

Nijmegen: Tel. 080 299333

ORIËNTATIE-WEEKEND VOOR ZELF-BEGINNERS

De Kleine Aarde in Boxtel organiseert op 25, 26 en 27 februari a.s. een oriëntatie-weekend voor zelf-beginners: "een weekend voor mensen die op zoek zijn naar een manier van werken en leven, waarbij mens en milieu centraal staan". Deelnemers hoeven zelf nog geen concrete plannen te hebben. Op het programma staan o.m. het kennis maken met de ideeën van de Kleine Aarde en de MeMo-beweging; het bezoeken van enkele alternatieve bedrijven op landbouw-, voedings- en technisch-ambachtelijk gebied, het uitdiepen van plannen en hierover praten met enkele terzake kundige mensen.

De cursus wordt gehouden op de Kleine Aarde in Boxtel en de kosten van dit oriëntatie-weekend bedragen Fl. 125.-- minimaal (afhankelijk van inkomens), inclusief maaltijden en overnachting.

Voor meer informatie en een aanmeldings-formulier kan telefonisch of schriftelijk contact op worden genomen met onderstaand adres.

De Kleine Aarde,

Postbus 151, 5280 AD Boxtel

Tel. 04116 84921 (vragen naar Pauli of Marion)

CURSUS KADERVORMING IN OPBOUWWERK

Op 8 en 22 maart a.s. wordt opnieuw een cursus kadervorming in opbouwwerk georganiseerd voor beroepskrachten en opbouw-/buurtwerk door het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland en het begeleidingsinstituut POOK.

'Kader' zien velen als die paar sterke figuren waarop een bewonersorganisatie steunt. Voor ons is de hele actieve groep het kader, als zij maar met elkaar lering weet te trekken uit de gezamenlijke ervaringen. Een kader dat dat kan schept op zo'n manier eigen voorwaarden, die nodig zijn om een goeddraaiende bewonersorganisatie te worden en te blijven.

In dit leer-/vormingsproces van bewoners tot kader heeft de buurt-/opbouwwerker(st)er een eigen rol. In de cursus proberen we zichtbaar te maken, hoe ieders rol is, hoe ieder die persoonlijk ziet en waardeert. Door middel van gesprekken, creatief schrijven, video en spel, zullen de werksituaties, de ervaringen én de discussiemap die we geschreven hebben, ruime aandacht krijgen.

Het effect van het werken aan kadervorming op de 'macht'/positie van groepen komt daarmee weer een stukje meer boven tafel.

*Informatie(materiaal) en opgave
bij Moniek Mol,
Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-
Holland, Singel 272,
3311 HK Dordrecht
tel. 078 - 141443/131595*

VOORTGANGSBERICHT BUURT- RICHT WERKEN

Op 2 maart 1983 starten het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland en D'n Bussel met een serie werkdagen "Buurtgericht Werken". Plaats: D'n Bussel, Willem II straat 23 te Tilburg.

Het beleid van de overheid dwingt het professionele welzijnswerk de vraag "Wat levert het buurtwerk/welzijnswerk aan resultaat op?" te beantwoorden. De (plaatselijke) overheid kan die vraag zo nadrukkelijk stellen omdat zij het subsidiemechanisme (en daarmee ook het bezuinigingsmechanisme) beheert.

De organisatie van het welzijnswerk op het niveau van de buurt vraagt nadrukkelijker om de inzet van bewoners, om zelforganisatie, om basis/actiegroepen. Hoe staat het met de buurtgerichte inzet van de welzijnswerkers? Hoe staat het met de inhoud van het werk? Welke samenwerking is op het niveau van de buurt mogelijk met het onderwijs, de gezondheidszorg, het maatschappelijk werk, het bejaardenwerk, enz.

Dit leidt tot de centrale vraag "Buurtgericht werken, welke consequenties heeft dat voor het beleid, de organisatie en de inhoud van het uitvoerende welzijnswerk?".

Tijdens de serie werkdagen "Buurtgericht Werken" wordt gewerkt aan:

- welke keuzen maak je als buurtwerker?
- hoe worden die keuzen beïnvloed, door wie?
- hoe werk je als buurtwerker met signalen, contacten, probleemverkenningen, analyses, strategieontwikkeling op het niveau van de buurt?
- hoe ga je met registratie, evaluatie en verslaglegging om? Hoe maak je het werk overdraagbaar.

Aan deze werkdagen kunnen welzijnswerkers deelnemen, die

- werkzaam zijn binnen het sociaal-cultureel werk en het opbouwwerk
- buurtgericht werken.

*Aanmelding zo spoedig mogelijk.
Nadere informatie is verkrijgbaar bij:*

Jan van Etten, Consulent D'n Bussel, tel. 013 - 352625, toestel 19

Marinus Kremers, stafmedewerker/coördinator Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland, tel. 04490 - 13912.

DE MOEIZAME WEG NAAR EEN NIEUWE GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Sedert enige tijd wordt er in en via de media een intensieve discussie gevoerd over de toekomst van de psychiatrie, of liever: de toekomst van de geestelijke gezondheidszorg. Zelf ben ik één van de aanstichters van deze oplaaierende polemiek. Ik schreef een artikel op de 'Open Foorum' van de Volkskrant (28 september 1982) en verder was ik, samen met Cees Trimbos, Marius Romme en Egbert van der Poel, initiatiefnemer van de oproep tot bevestiging van alle verbouw- en nieuwbouwplannen van en voor psychiatrische ziekenhuizen. Bedoelde discussie werd begonnen met het oog op een Openbare Vergadering van de Vaste Commissie voor de Volksgezondheid van de Tweede Kamer. In de nota (nog geschreven door de vorige minister van Volksgezondheid) die in dit verband op 7 februari a. s. zal worden besproken, is een merkwaardige tegenstrijdigheid zichtbaar

Zo wordt er veelvuldig gewag gemaakt van de noodzaak om een verschuiving tot stand te brengen van de intramurale naar de ambulante geestelijke gezondheidszorg. Echter, daar waar het concrete plannen betreft, gaat het ineens om een zeer duidelijke keus in de richting van verbouw en nieuwbouw van psychiatrische ziekenhuizen. Maar liefst 14 nieuwe inrichtingen, 5 nieuwe supra-regionale afdelingen voor de zeer moeilijke patiënten, en versterking van klinische capaciteit voor de kinder- en jeugdpsychiatrie. Mijn taxatie is dat, als deze plannen ook inderdaad uitgevoerd worden, de geestelijke gezondheidszorg een onomkeerbare verkeerde kant is opgegaan. De Cliëntenbond pleit, op basis van de ervaringen van de leden, patiënten en ex-patiënten al jaren voor een andere geestelijke gezondheidszorg. Een gestelijke gezondheidszorg die anders is naar vorm en inhoud.

Om met dat laatste te beginnen: hulpverlening bij mensen met psychische ontregelingen staat en valt met **vertrouwen** en **veiligheid** die in een hulpverleningsrelatie basis-kondities moeten zijn. Ondanks de goede intenties van veel hulpverleners gaat de praktijk in de hulpverlening vaak juist gepaard met machtsuitoefening (onvrijwilligheid), therapeutische trucs (de onbekendheid van de hulpvrager met de bedoelingen van sommige therapeutische technieken), afstand (distantie heet het dan), groter wordende afhankelijkheid (bij langdurige opnamen in totale instituties), etc. De Cliëntenbond maakt zich geen illusies. Als er wellicht een verandering van de organisatie van de geestelijke gezondheidszorg mogelijk is, zal die pas dan echt van betekenis zijn als de hulpverlening ook een mentaliteitsverandering ondergaat. Wat wij echter wel geloven is dat de huidige vorm, de huidige organisatie van de geestelijke gezondheidszorg de mogelijkheid van zo een mentaliteitsverandering in de weg staat. Dus blijft het van belang voor ons om bezig te zijn met die organisatie.

Nederland kent een zeer uitgebreid zorgsysteem voor mensen met psychische ontregelingen. Ambulante hulp in uiteenlopende vormen, tussenvoorzieningen zoals pensions e. d. psychiatrische inrichtingen en wat al niet. Een van de grote problemen is dat er wel veel soorten hulp zijn, maar dat daar tussen nauwelijks samenhang bestaat. De extramurale (ambulante), semimurale (tussenvoorzieningen) en de intramurale zorg zijn organisatorisch en ook vaak inhoudelijk gescheiden. Het gevolg is dat de sterkste sector, de intramurale (naar financiën, menskracht en organisatorische kennis gerekend) een steeds groter wordende claim legt op de werkvelden van de anderen. Het ontstaan van poliklinieken, dagbehandelingsafdelingen, hostels verbonden aan een algemeen psychiatrisch ziekenhuis e. d. is daar een gevolg van. Met name de ambulante geestelijke gezondheidszorg heeft in deze ontwikkeling overigens nauwelijks tegengas geboden. En dat is misschien dan wel het zwakke punt in de rede van de Cliëntenbond die zegt dat in de geestelijke gezondheidszorg het aksent juist moet liggen bij de ambulante hulp.

Kan en wil de ambulante geestelijke gezondheidszorg dat gewicht wel dragen? Voorlopig geven wij, de Cliëntenbond, hen het voordeel van de twijfel.

Want wij willen een geestelijke gezondheidszorg met het hoofdakcent op vermijding van opnamen.

Een geestelijke gezondheidszorg die goed bereikbaar is, ook buiten kantoor-uren, zo dicht mogelijk in de buurt, met crises hulp zonder bureaucratische regels. Een hulpverlening ook die bekend is met de specifieke problemen van de wijk waar ze werkzaam is, die zelfhulp bevordert en zich niet verschanst achter spreekkamerbureaus.

De Cliëntenbond gelooft dat dit kan, maar dat vereist wel dat de beleidsmatige aandacht van de overheid, met de daaraan verbonden financiële consequenties, afgewend moet worden van de intramurale zorgverlening. Dat vereist ook dat lokale overheden zich ermee gaan bemoeien en eisen stellen aan de voorzieningen. Dat vereist dat de gehele geestelijke gezondheidszorg op zo kort mogelijke termijn onder de werkingssfeer van de wet Voorzieningen Gezondheidszorg gaat vallen, want daarin zitten de instrumenten voor een geïntegreerde aanpak, ook voor lokale overheden.

Gebrek aan ideeën voor een dergelijke ontwikkeling is er allerminst. Van der Poel en van Haaster schreven het rapport "Een amsterdamse weg naar een nieuwe geestelijke gezondheidszorg" (SISWO juli 1982). Inhoudelijk erg ver uitgewerkt en zeer aansluitend aan de opvattingen van de Cliëntenbond. Het alternatief plan van de afdeling Gelderland van de Cliëntenbond met betrekking tot de Nijmeegse situatie gaat misschien nog niet ver genoeg, maar pragmatisch gezien zou het al een hele stap in de goede richting zijn.

Frank van Ree en Terry van der Heide beschreven in Metamedica van oktober 1982 het "demokratisch" alternatief voor psychiatrische ziekenhuizen. Dit plan is organisatorisch en bouwkundig zeer goed opgezet. Deze plannen zouden een echte kans moeten krijgen om verder uitgewerkt te worden. Maar nogmaals dan moet zowel de geldstroom als de beleidsmatige aandacht van de intramurale psychiatrie afgewend worden. Dat is de achtergrond van pogingen van mij en anderen om te komen tot een bouwstop van en voor psychiatrische ziekenhuizen.

De tegenstand is groot, dat blijkt uit de gehele discussie, maar dat belet ons niet om verder te gaan met de strijd voor een andere, een betere geestelijke gezondheidszorg.

*Hans van der Wilk
Voorzitter Cliëntenbond*

**DE BEWONERSKURSUS, LEREN IN
OPBOUWWERK**

Het boek van Claes Visser en Gilles Hennis geeft niet alleen nuttige informatie over leren in opbouwwerk, maar het rekent ook met een misverstand af. Namelijk met het misverstand dat de WONN nog altijd synoniem is met de probleem-projekt-methode. Met instemming citeren de auteurs Broekman, die constateert dat de toenemende 'leefbaarheidsproblematiek', die samenhangt met verschijnselen als werkloosheid, vereenzaming, gebroken gezinnen e.d., om opbouwwerk vraagt, dat meer oog heeft hoe mensen hun problemen beleven en hoe ze er zelf aan kunnen werken. Opbouwwerk dat de start kan zijn van een proces dat via bewustwording leidt tot het experimenteren met nieuw gedrag. En nieuw gedrag is een belangrijke voorwaarde voor probleemoplossing.

Dekt de vlag de lading?

De titel van het boek is de bewonerskursus, subtitel is leren in opbouwwerk. Mijn vraag is of het niet het omgekeerde had moeten zijn. Maar daarover straks meer.

Het voorafje is een case over de bewonerskursus in de Westindische buurt in Heerenveen. Een cursus die als middel diende om de relatie tussen het kader en de achterban te verbeteren. Dan komen er vier hoofdstukken over de opbouwwerkmethodiek, over leren, over de opzet en begeleiding van bewonerskursussen en over werkvormen voor een bewonerskursus. In het eerste hoofdstukje over de opbouwwerkmethodiek worden een aantal kenmerken van een leerproces aangegeven die ik gemakshalve maar even citeer:

- probleemoplossing is niet alleen doel, maar ook middel.
- drempels en belemmeringen die het probleemoplossend vermogen van bewoners verminderen, worden in het proces opgespoord en aangepakt.
- er moet een evenwicht tussen handelen en reflectie worden gerealiseerd.
- er moet een formeel en een psychologisch kontrakt gemaakt worden.
- er moet zo gewerkt worden dat een kleine 'kader groep' niet van de achterban geïsoleerd wordt.

Deze kenmerken in het achterhoofd houdende, vertelt mij hoofdstuk 2 het een en ander over 'leren'. Onder leren verstaan de auteurs een "proces met min of meer duurzame resultaten op een aantal terreinen: meer kennis, meer vaardigheid, kritisch en politiek bewustzijn, actievare houding. Deze leerresultaten leveren nieuwe gedragsmogelijkheden op. In leerprocessen in het opbouwwerk is houdingsverandering, gericht op een actievare opstelling, het uiteindelijke doel". Daar kun je het wel of niet mee eens zijn; ik heb er niet zoveel tegen in te brengen. De houdingskwestie is en blijft het heikele punt.

Na enige leertheorieën aangestipt te hebben, komen de auteurs eigenlijk plompverloren met een fasering die uit de literatuur over veranderingsprocessen stamt. Een fasering die wonderwel in de opbouw van een bewonerskursus past. Hoe ziet die fasering eruit? De opbouwwerker/ster die een bewonerskursus organiseert heeft daarmee de bedoeling de deelnemers te leren zelf hun problemen in woon- en werksituatie op te lossen.

In het hoofdstuk over de opzet en begeleiding van een bewonerskursus worden enige beperkingen aangegeven. Terecht wordt gekonstateerd dat een bewonerskursus een veelomvattende methodische stap is. Het beste komt de cursus tot zijn recht tijdens een fase van probleemdefiniëring of van projektgeneralisatie. Ook wordt gesteld dat er niet te veel avonden moeten worden uitgetrokken. Maar in het volgende hoofdstuk over werkvormen worden er een heel arsenaal van middelen beschreven, die in mijn ogen niet specifiek voor een bewonerskursus zijn, waar je wel tien kursussen mee kunt vullen.

Eigenlijk vind ik het wel een beetje jammer dat leren in opbouwwerk erg sterk gekoppeld is aan de bewonerskursus en dat er minder uitgegaan is van de kenmerken die in het eerste hoofdstuk geformuleerd staan. Het liefst had ik dus een boek willen zien over leren in opbouwwerk, met als subtitel de bewonerskursus.

Alhoewel het hoofdstuk over 'leren' zich wat moeilijk laat lezen, er worden nogal eens auteurs geciteerd waardoor je steeds gedachtensprongetjes moet maken, is het boek van Visser en Hennis een aanwinst. En wel voor die werker die zoekende is naar de edukatieve aspecten in het opbouwwerk, zoals dat vaak zo fraai heet. Ook voor die werker die praktische tips zoekt om met zijn of haar groep verder te komen. In die zin laat het boek zich ook gemakkelijk als naslagwerk gebruiken.

Wim Koenman

MET BEHOUD VAN UITKERING EEN (EIGEN) BEDRIJF STARTEN

Mensen, die een eigen bedrijf willen starten en die nu nog rond moeten komen van een uitkering (WW, RWW, WWV) kunnen in de startfase van het bedrijf op een (gedeelte) van de uitkering blijven rekenen.

Voor ten hoogste anderhalf jaar zijn deze nieuwe ondernemers in ieder geval van een inkomen verzekerd. Staatssecretaris van Zeil (Economische zaken) heeft dit onlangs in de nota 'beleid inzake het starten van een eigen bedrijf' naar voren gebracht.

Daarbij geldt echter wel een aantal voorwaarden.

Het behoud van de uitkering wordt toegezegd aan die starters, die met een levensvatbaar op de proppen zijn gekomen. Deze levensvatbaarheid wordt beoordeeld door instanties zoals de Regionale Dienstverleningscentra Kleinbedrijf (RDK), het Centraal Instituut Midde-en Kleinbedrijf (CIMK) en de plaatselijke commissies Zelfstandigen. Deze beoordeling is verplicht. De beoordeling zelf vindt onder andere plaats op basis van het verplichte, schriftelijke bedrijfsplan, dat de ondernemer in spé moet maken.

Verder wordt op basis van tussentijds ingewonnen adviezen beoordeeld of de uitkering nog wel noodzakelijk is. Het behaalde bedrijfsresultaat zal daarbij een belangrijke faktor zijn. Voor alle uitkeringen geldt, dat zij zoveel mogelijk via de Rijksgroepenregeling Zelfstandigen gaan lopen. Na een maand of drie gaat de eigen uitkering dan over in een RZ-uitkering. De betaling geschiedt via de sociale dienst. De RZ-uitkering bedraagt maximaal het bijstandsnivo. Het is overigens nog onduidelijk of alle sociale diensten en de bedrijfsverenigingen aan de betrokken regeling hun medewerking willen verlenen, maar verwacht wordt, dat over enkele maanden deregeling in werking zal zijn getreden.

Uit de memo-krant, december 1982.

HET FEBRUARI-NUMMER 1983 VAN M.O. IS HET LAATSTE GRATIS-NUMMER
GA NA OF U AL EEN ABONNEMENT BESTELD HEEFT.
ZO NIET, BEL EVEN: 070 52 13 5 4

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

HSA001000008
8
Tijdschriften MO

Prins Mauritslaan 26
2582 LS Den Haag
070 - 521354

Samenstelling:
Greet Hettinga
Charlotte Krop
Maarten Snel
Wil van de Leur